

**Categoriae medicales ... in libros demonstrationum Galeni ... in quibus
praeclarissima ... quae Galenus in demonstrativis sermonibus et
Aristoteles in Categoriais et naturalium libris scripserunt ... pertractantur
atque declarantur / [Symphorien Champier].**

Contributors

Champier, Symphorien, 1472?-approximately 1535.
Aristotle.

Publication/Creation

Lyons : J. Marion, 1516.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/sg7apz8v>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

1425⁽¹⁾

1423

1429⁽¹⁾

A XVIII p

coll

✓ Nicolans Pol Doctor · 1494

26 Nov. 28
450 sur p
= 218

55. CHAMPIER, Symphorien. *Epitome Commentariorum Galeni in libros Hippocratis*, primus aphorismorum, secundus pronosticorum, tertius regiminis acutorum morborum, quartus epidemiarum. Centiloquium isagogicum in libros Hippocratis. Black letter. Title printed in red and black. 12, 104 and 4 leaves. *Large woodcut border around the title with J. Marion's small printer's device*; woodcut initials. Large 8vo. Lyons, J. Marion, 1516.

Bound up with:

— *Ars parva Galeni*. Subiunguntur paradoxa, in quibus praeclarissima quae a Trusiano, Gentili, Jacobo Forliviensi, Sermoneta et Ugone Senensi narrantur. Additiones Haly Rodoan. Black letter. 16 and 64 leaves (last blank). Title printed in red and black. Printer's device on last leaf. Pretty woodcut initials. Large 8vo. (Lyons, J. Marion, 1516).

Bound together with:

— *Categoriae medicinales* in libros demonstrationum Galeni. Black letter. 40 leaves (last blank). *With the large printer's device of J. Marion* representing Saint Paul and Saint Peter

with the holy handkerchief; woodcut initials. Large 8vo. Lyons, J. Marion, 1516.

Three different works bound together. *Pretty original (French?)*

binding, blind stamped red calf, richly decorated with borders of flowers, animals, ornaments, stamps in the four corners (binding in places slightly scratched, otherwise in very good condition). Frs. 450.—

Fine collection of three different works by Champier, beautifully printed by that famous early French press.

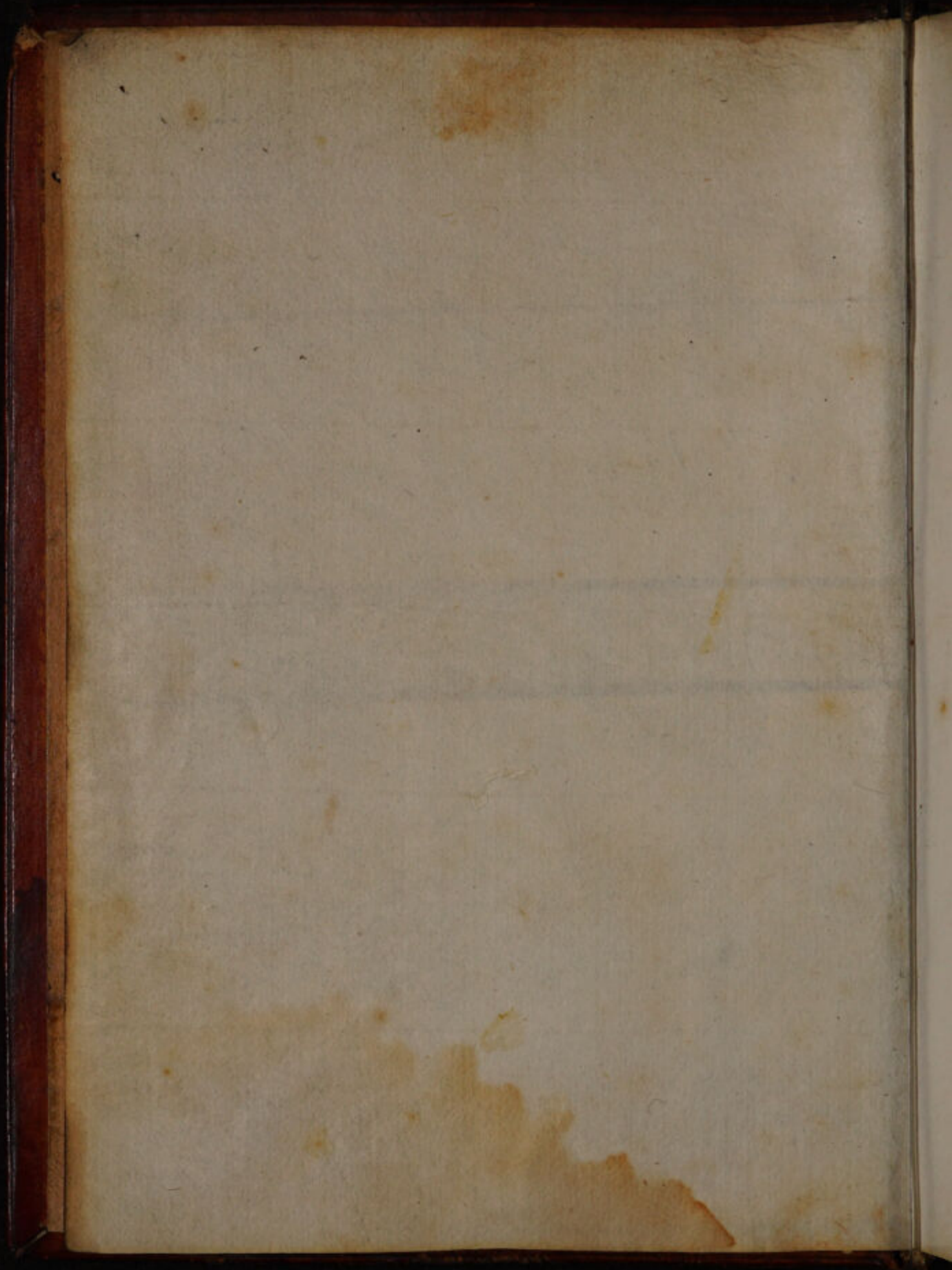
One of the earliest of the French humanists was Symphorien Champier (1472-1539), of Lyons, a medical graduate of Pavia (1515), physician to Charles VIII, Louis XII and the Duke of Lorraine. Champier was one of the last conciliators of Greek and Arabist doctrine. He planned to bring Hippocrates, Galen, Celsus and Avicenna into a kind of symphonic relation with one another (Garrison).

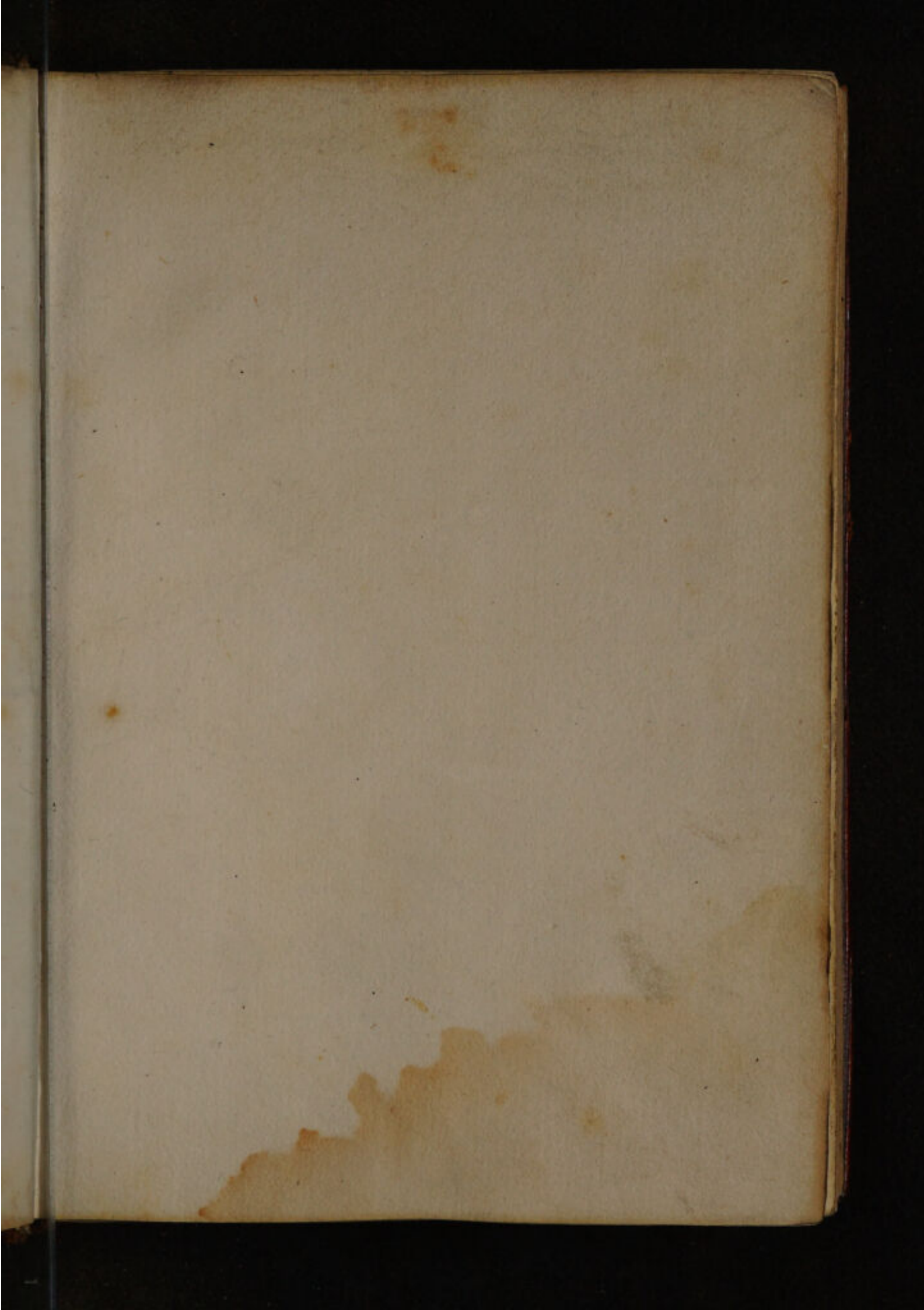
I: Allut, p. 180-82. Contains an interesting chapter on Syphilis (chapter X, folio 13, de morbo pthenopeo seu pudendagra sive morbo napolitano). Besides we mention: De cucula (whooping-cough), de intestinis, de olfactu etc. Adorned by a fine border around the red printed title and numerous woodcut initials.

II: Allut, p. 183-84. We mention: De signis ventriculi natura scioris, de partibus cognitu faciliioribus, de fractura, de punctione nervi etc.

III: Allut, p. 178.

COPIES OF THE EARLY EDITIONS OF CHAMPIER'S WORKS, ARE, EVEN IN THE FRENCH BOOK TRADE, OF GREAT RARITY.

La

lectu
ribu
raliu
placi
fence

Catégorie Médicinales.

Symphoriani Thā/
perij Lugdunēsis: in libros de/
monstrationum Galeni Cathe/
gorie medicinales. In quibus
preclarissima queq; et digna
lectu que Galenus in Demōstratiuis sermo/
nibus: et Aristoteles in Cathegoriis ⁊ natu/
ralium libris scripserunt: breuiter clareq; et
placido stilo pertractantur atq; declarantur
sententie.

Exclarissimum artium et medicine doctor
fem: dominum Albertum de Podio: serenissi
me Gallorum Regine Claudie consiliarium:
ac primarium physicum dignissimum. Simpho
rianus Champerius Lugdunensis: illustrissimi
Ducis Calabrum. Lotharingorum. et Barré
sum et itidez medicus primarius. Salute plu
rima impartit.

Mitto ad te cathedras aliquas: partim nuper
a me editas: partim recognitas. Cathedras
inquis mittis: cathedras sane: sed medicina
les philosophicas ac literatas et physicis neces
sarias: nimirum ut rideas: si tamē unquam ridere po
tes: homo tot curis districtus: tot negotiorum fluctibus ob
rutus. Sed cui potius mittam: quicquid fuerit illud: seu lu
dicrum: seu serium: quod mee camoenae produxerint: quod tibi
unico meo mecoenati: qui solus et addis animus Simphoria
no: et alis ingenium: et otium suppeditas: et ornas studia.
Te hortor Alberte mi carissime ut cathedras hasce in unum
quasi corpus consilipatas perlegas: habeasque frequenter in
manibus: quarum lectione amicitia nostra fiat cumulator:
vita frugalior: sed ne morosior sit prologus quam fabula vale: et
Champerium tuum qui tibi mancipatus est quod facis ama.

Primus.

Symphoriani chamberij Lugdunensis Medicis
nales cathegorie ad preclarissimum artium et medicine
doctorem dominum albertum de podio christianissime
gallozum regine consiliarium ac simul physicum primarium.

Quid sit dialectica.

Caput primum.

Dialectica que latine ars differendi nomina
tur artium fere maxima teste augustino be
ne disputandi est scientia: docet enim unde
erui possint argumeta: explicando definit
obscura explanat interpretando: ambiguum
primum videt. deinde distinguit. postremo

Aurelius
augustinus in li
bro de pri
ncipiis dia
lectice.

regulam adhibet: qua vera et falsa iudicentur: et que quibus
propositis sint queque non sint consequentia quasi lucem as
ferens ad ea que confuse: aut aguntur: aut respondentur:
quam primus fertur excogitasse zeno Zalentagorij filius.
Democriti et pythagore temporibus octuagesimo octava
Olympiade Discipulus zenophanis: et parmenidis qui tra
didit: que de philosophia postea scripsit Empedocles: ali
quanto autem post ipsam Aristoteles locupletavit dialecti
cam. que mea quidem sententia in tris diuidi potest partes.
inueniendi vnam. Alteram iudicandi. Tertiam: quam pos
sumus dicere elementariam: que argumentorum: ac argu
mentationum nobis suggerit elementa. unde sensuum: et ver
borum primordia comparantur: sine qualiquid sit: de quo dis
putandum sit: et quo pacto ad medicam artem penetrandum
videatur: certum non est. quamobrem de hac Elementaria
differendum primo est: in qua re explicanda inutile puto per minus
tas rerum particulas rationem docendi concidere: quo vis
tio: ut multi laborauerunt: ita banc artem facere obscurio
rem: quam enim oportet ad confirmandas instrumentum
esse disciplinas effectum est istorum operosa traditio: ut in

Liber

De elemē
taria par
te.

cōmētarijs dialecticis discētes cōsenescāt: p̄sertim eodem sō
phismata reuoluēdo: nec scientias alias: preter ad modum
ex ijs pauca attingant. Elementaria igitur appellamus pre
dicabiliū seu quinq; vocū. predicamētōrūq; que Cathegorie
nuncupātur peritiā: necnon orationis partiū cognitionem
vnde vis argumētōrū atq; argumētationū omnis emanat.
Pauca igitur primū p̄fabimur de eis que cognitu medico
necessaria vidētur: quibus expositis nec pluribus quā p̄fisi
co opus sit: nec paucioribus q̄ cōmodum intelligentie fore
videatur inueniēdi partē ostendemus. Sunt enim prima ge
nera que generalissima ⁊ predicamenta logici vocant decem
Substantia. Quātitas. Qualitas. Ad aliqd. Actio: passio:
vbi: quando: situs ⁊ habitus. horū interrogata sunt. Quid
Quātū. Quale. Cui? Quid agit. Quid patit. vbi est. Quā
do est. Quomodo est. Quid habet. in hac parte denas ratio
nes p̄sens libellus scrutabitur deq; ea figillatim rogabit:
que sint omniū propria predicamētōrum. In primis autē a
substantie predicamēto inchoantes: percunctabimur de sub
stantia quid sit. Quare autē omnē verborū maiestātē facun
diā eloquiūq; latini phaleras relinquēs quotidianū planeq;
rudē sermonē in hac editione elegerim: si p̄cōtaueris: non in
cōsulte hoc autē esse scias. Sunt etem̄ nostri medici hac tēpe
state plurimum incōpti. quibus satis est: immo ex industria
eos delectat tritus ac rudis sermo magisq; latinorū vocabu
lorū obseruantia. quapropter mutāda est loquēdi ratio. Est
em̄ mihi cū barbaris penis arabibus sermo ⁊ (vt lepide est
in puerbio) balbi non nisi balbos intelligunt.

De vsia siue substantia.

Caput. ij.

Qathegorie decem sunt: quarū prima vsia est: scilicet
cet que nouem ceteras sustinet. Relique vero no
uem accidentia sunt. Ipsa autem vsia (vt augusti
no placet) genus non habet: cum omnia ipsa sus

Primus.

stineat. Est igitur vsia proprie et principaliter dicta: que neq; in subiecto est: neq; de subiecto significatur: vt est hic homo: vel hic equus. Secunde dicuntur vsie genus et species: propterea: q; indicent primam. Et quia hic substantia diuiditur in primam et secundam: ipsa est accipienda communiter: non in prima: sed in secunda impositione. Et diffinitur sic. Est terminus formaliter: principaliter: et vltimate et absolute substantiam communiter acceptam significans. Nos enim terminos predicamentales dicimus s; intentionem Aristolis Augustini et boetij in significatione nō materiali que non vltimata est: sed in significatione personali que est significatio vltimata vt etiam patet manifeste: ex secunda et tertia proprietatibus huius predicamenti: que non rebus: sed solis terminis congruere possint. Substantia autem diuiditur in primam et secundam: et in hac diuisione accipienda est substantia. In secunda impositione et communiter. valet ergo hec diuisio tantum substantia id est terminus substantialis: siue terminus absolutus: diuiditur in substantiam primam, que est indiuiduum huius predicamenti. Et in substantiam secundam: que est genus vel species in hoc predicamento: vt dicit Aristoteles. Est enim prima substantia que proprie: principaliter: et maxime substare dicitur vt iste homo: iste equus. vel prima substantia est: que neq; in subiecto est neq; de subiecto dicitur. Secunda vero substantia est, que de subiecto quodam dicitur: non autem est in subiecto vt homo: equus: animal. Commune est omni substantie: esse nō in subiecto. Item omnibus secundis substantijs: et differentijs conuenit vniuoce predicari. Item omnis prima substantia significat hoc aliquid. Nec ei quicq; est contrarium. verū et proprium est substantie non suscipere magis neq; minus. Maxime vero proprium est substantie s; sui mutationem esse susceptiuam contrariorum: vt homo nunc albus deinceps de niger.

Liber

¶ Qui termini sint in predicamento substantie
reponibiles. Caput tertium.

¶ Eto canones ad cognoscendum terminos p
dicamenti substantie sunt. Primus omne
nomen significans corpus simplex vt Celū.
Ignis. Aer. Aqua. Terra. Itē noia astroꝝ
vt Sol. Luna. Mars. Mercurius. Jupiter
Venus. Saturnus. Canis. hesperus.

¶ Secundus canon.

¶ Omnia nomina propria aquarum fluuiorum ho
minū ciuitatum: aut aliorum locorum: vt Roda
nus. arar. Iohannes. Simphorianus. Lugduñ.
Gallia. Hispania.

¶ Tertius canon.

¶ Omnia nomina gemmarum ⁊ lapidum vt smaragdus:
cristallus: iaspis: lapis: petra: saron.

¶ Quartus canon.

¶ Omnia nomina metallorū: vt aurum: argentum: stannū:
metallum: plumbum: cuprum ⁊c.

¶ Quintus canon.

¶ Nomina plantarū puta arborū: herbarū: vel fructuū: vt
pirū: vitis: rutba: absinthiū: arbor: herba: fructus: plāta.

¶ Sextus canon.

¶ Omnia nomina seminum vt ordeum: triticus: siligo: spel
ta: auena.

¶ Septimus canon.

¶ Nomina animalū vt homo: brutū: canis: leo. Etia illorū
ppria: vel appellatiua: siue sit gressibile: siue serpens: aut re
ptile: volatile aut aquaticum: aut grifellus: brunellus: fauel
lus: vermis: piscis: vipera: concha.

¶ Octauus canon.

Primus.

Omnia nomina liquorū: vt vinum: oleum: acetū: encau-
stum. Item quicūq; terminus predicabilis quidditatiue: de
prima substantia.

Canonis primi expositio de vniuerso. Caput. liij.

Circa primū canonem forsitat aliquis importunus
cauillator querere posset. Quomodo mūdum diuisi-
dis. Respondebimus in *Ethereūz elemētarē*. Rur-
sus *ethereus* in celos vndecim partiti qui sunt. *Em-
phireum* immobile. Decimū qđ primū mobile dicūt
Nonū qđ secundum mobile et Octauū qđ celum stel-
latum siue firmamētum appellāt. Sub quo celi planetarū septē
ponunt. Saturni scz Jouis. Martis. Solis. Veneris. Mercurij
et Lune. quāq; *Aegyptij Aristoteles* quoq; et *plato* solē lune p-
ximū collocēt. nōnulli hō sitū planetarū incertum esse fatentur.
Et antiquiores fere omnes supra octauam spherem nullā aliam
esse arbitrati sunt. Nonnulli etiam vltra celum *Emphireum*: ces-
lum trinitatis annumerant: quod dicunt esse deum fm rem et dis-
ferre ratione. nihil tamen aliud est (vt scribit *albertus*) qđ virtus
eius excellentia qua continet et ambit omnia creata. Et esse
in tali celo est esse in equalitate virtutis dei omnia continentis
atq; saluantis quod solum conuenit patri filio et spiritui sancto.
Mundus vero elementaris in quattuor sphas videlicet: ignis
aeris: aque: et terre scinditur: quorum quodlibet in materiam et
speciem siue formam resolui potest. Sunt enim eadem principia
resolutionis et compositionis. Vnūquodq; elementorum ex pri-
mis qualitatibus duas continet: quarum primaz sibi in summo
(per naturam possibilem) determinat. Unde ignis calidus est et
siccus. Aer humidus et calidus. Aqua frigida et humida. Terra
sicca et frigida. Et inter hec ignis calidior. Aer humidior. Aqua
frigidior. et terra comprobatur siccior. Et rursus ignis in calore
aeris. In siccitate vero terre simbolisat: id est conuenit. in vtraq;
autem aque apponitur. Aer in calore igni: in humiditate aque
congruit: et in vtraq; a terra secernitur. Aqua in humiditate aeris
in frigore terre copulatur in vtraq; vero igni disiungitur. Terra
in frigore aq: in siccitate igni similes in vtraq; aeris p-ria reperit
Simbola itaq; sūt ignis et aer in caliditate: ignis et terra i siccita-
te. Aer et aq in humore: aqua et terra in frigore. Nō simbolisantia
hō sūt ignis et aq: aer et terra. In simbolis qđē trāsīt fit facillor:

Liber

in non symbolis autem difficilior: et hoc verum est dum resisten-
tiam attendimus. In his enim una qualitatium: in illis autem
ambe resistunt.

CSecundi canonis expositio de fontium
origine et fluminum. Caput.v.

Uerementer cōcauitatibus et meatibus quasi vis-
ceribus plenus est in quibus vapores sunt eleua-
ti a terra: qui cum in lateribus cauernarū in aquā
resoluuntur guttatim distillant: riuulos efficiunt
qui vndiquaque in loco bassiore confluentes: tan-
dem erumpentes fontem faciunt. Fluminum po-
cause eedem sunt que et fontium. Flumen equidem fontium con-
cursus est. vnde ex fontibus For. et Dan. qui sunt ad radices liba-
ni: fluuius iordanis equibus et nomē habet efficitur. idem de flu-
minibus gallie nostre ut Rhodani et araris in prompto est vider-
re. Sed forsitan diceret aliquis dic queso vnde thermis tanta
caliditas et fontibus tanta diuersitas in sapore: colore: et variis
effectibus. Respondent philosophi quod therme calefiunt quia circa
mineras sulfureas et accensas fluunt. Fontium autem diuersitas
est ex varia primarum qualitatium permixtione influentium con-
cursu: minerarum quoque et terrarum per quas transeunt diuersi-
tate. Eorum vero que mirabiliora videntur rationem particula-
rem reddere difficilimum. Est enim ut vult Augustinus fons in
Egitto qui accensam faciem extinguit: extinctam autem accendit
Et alius est in gallia nostra similis fere non longe a gratiopo-
li ciuitate. Est et alius apud Saramantes indie tam frigidus ut
bibere non possit: in nocte autem tante caliditatis ut tangi nequeat
horum ratio ut aiunt vis est nature: aut potius creatoris voluntas.

De ciuita-
te del. ca.
v. et ca. vii

CComunis de omnibus lapidibus do-
ctrina. Caput.vi.

Tertij ca-
nonis ex-
positio.

Lapides ex vapore et exalatione cum luto viscoso
permixta: actione longa diuersorum colorum et effi-
catie multiplicis secundum materie naturas producuntur
pura autem terra lapis non fit. vincens enim in eo sic-
citas: ipsam coagulari non permittit. vnde nisi vn-
dequaque irrigua esset aquis: sicut corpus animalis
sanguine: partes eius non cohererent. Aqua vero lapis fieri potest

Primus.

si vel guttatim cadens cōgelat frigore: aut coagulat virtute minerali vñ hanc materiā Ray mūdus heremita in lapidario luculentissime psecutus est. interdū etiā spuma aquarū in lapidē vertitur. ligna quoq; in aqua: in lapides vertunt. Arena itē ex luto viscoso indurat. Conspicimus lapides preciosos virtutes mirabiles et occultas habere. que ex qualitatib⁹ et naturis nō possunt cōsurgere elemētōrū cū nihil agat vltra suā speciē et agēs omnes effectū sibi pportionabilē in materiā introducat. Et ideo bene sensit pharmacorū tertio capitulis primo et tertio distinctiōis secunde Galenus qd hmoi actiōes per rationes a qualitatib⁹ sumptas elementorū inuestigari nō possunt sed per experientia magis cū ex alia natura prodeant altiori in cōpositū q̄ sit elemētāris natura puta celesti. Propter qd extra actionē a qualitate cōuersiua oportet aliā subiūgere q̄ actio p̄prietatis occulte seu forme specificē siue sp̄ei totius appellat. Omne tñ actionē virtutis occulte precedit actio quedā seu affectio et dispositio qualitativa. vnde pharmacorum tertio capite penultimo galenus inquit. Omnis medicina similis in substantia que vehemētioris extat caliditatis est plus attractiua. Auxiliatur enim caliditas et quod per similitudinē facit.

Quarti canonis expositio de metallis. La. vii.

Metalla ex vaporibus et exalationibus actione qualitatū primariū et motu et calore celesti in terre visceribus pcreant. rōne em̄ mot⁹ celi calor maxim⁹ circa centrū generat s̄m Calcidiū platonium. vnde plinius: fundus terre preciosissimus est. ibi em̄ oēs influentie celestes cōfluūt et gēmas p̄ciosas et metalla causant. Sed an metallorū trāsmutatio de qua alchimiste se iactāt sit possibilis aliquis pcuntef. Respōdem⁹ minime. Sūt em̄ q̄ talia querūt de quib⁹ dī eorū laborē esse vanitatē q̄ sine deo querūt veritatē. Sūt certe illi q̄ vulgo Alchimiste nūcupant qui auaricie cupiditate delusi volūt ex ere et fumo aurū elicere q̄ fallacibus experimētis circūacti dū querūt diuitias: incurrunt inopīā. Sic illi vana curiositate delusi: vbi aurū putant: cinerē inueniunt. vident em̄ esse de numero illoz de q̄b⁹ Apostolus scribit. Semp discētes et nūq̄ ad sciam veritatis peruenientes.

Communis de plantis et seminibus doctrina quintum et sextum comprehendens canones. La. viiij.

Liber

Danta radice loco oris: que nutrimentum accipit
 et medulla pro stomacho corde et epate vititur: in
 quibus acceptum nutrimentum digerit: et diges-
 tum partibus singulis per venulas subtiles tras-
 mittit. Stipitem pro corpore medullam continen-
 te: corticem pro cute stipitem protegente. Folia
 autem ad fructuum defensionem: et nodos loco nervorum mem-
 bra colligantium accipit. Fructum vero in usum viventium et or-
 natum vniuersi. semen insuper pro speciei conseruatione gignit.
 Et in hec quoque elementorum partes proportionabiliter distribui-
 tur. Terreum namque quod multum est in stipitis et durarum par-
 tium substantiam transit: humidum aquosum quod parum est in
 folia et corticem. Aereum subtile quod est minus in florem. quod
 autem viscosum in fructum assumit: in eo autem quod sementis
 vices agit: igneum quod minimum est delitescit. per terram co-
 heret. per aquam se diffundit: per aerem et ignem planta confur-
 git. Plato ut galeno placet videtur recte dicere sensum habere
 plantas alienorum et familiarium videlicet. Et secundum hoc animalia
 convenienter utique dici cum hoc quod neque eo quod ex his motu priuantur:
 sed neque huius cognitione necessaria existente in medicinali phi-
 losophiam habeo propter consequentiam solam sufficienter usque
 ad suabile perueniens laudare platonem: et animalia vocantem
 plantas: et participare sensu solo dicentem familiarium et alieno-
 rum dignotio. Qui si diligenter consideraueris generis delecta-
 bilium et non delectabilium existens videbitur: propter nil enim
 aliud possibile est dicere attrahere ipsas quod proprium vel as-
 similare sibi ipsis: quod propter voluptuationem et innascentem eis
 delectationem. sed quemadmodum dixit plato: sufficit ad medi-
 cinam scire hoc solum: quoniam trahit quidem quod familiare
 quo et nutritur: excernit autem quod alienum. Adhuc autem
 magis ad philosophiam moralem inutilis est horum talium cer-
 ta noticia: unde nec plato eius meminist. De seminibus autem di-
 co quod omnia odorata urinam ciere possunt: quia calida et tenuia
 sunt tale autem quodcumque urinam citat: celeriter enim calor in-
 ditiss ille extenuat. nec odor ipse aliqua corpulentia concretus
 est. Nam et que non bene olent velut allia: ut sui caloris urinam
 mouent. vel potius vim resoluendi liquefaciendisque obtinent. Ca-
 lida vero semina que bene olent: ideo quod odor omnino calore affl-
 citur: foetida sane in concoctu sunt.

Plu⁷ am
 brosius in
 herame.
 lib. iij. ca.
 xliij.

Galenus
 in libro 8
 subtila vir-
 tutu natu-
 raliu.

Primus.

De animalibus communis doctrina.

Caput. ix.

Hominem ex anima intellectuali et corpore: tam optime constitutum: quod non conueniebat aliter factum esse: multis et sapientibus viris visum est: intellectualia enim et sensibilia deus per mediam hominum productionem in unum coegit. ideoque (ut Gregorius nicens scribit) Moyses bene creationem describens: ultimo dixit hominem creatum esse. Non solum quoniam omnibus propter eum factis conueniens erat primum ea que ad usum eius accommodata essent creati: et ita ipsum qui his usurus induci: sed quoniam intellectuali producta substantia: insuper et sensibili necesse erat quandam etiam copulam utrorumque produci: ut unum sit hoc vniuersum et consentiens sibiipso et non alienum a seipso. Factum est igitur quod copulat utrasque naturas animal homo. At que sunt sapientie conditoris: ut breuitati consulemus talia existunt. Medius ergo terminus irrationalis et rationalis nature homo constitutus: si ad corpus quidem prorepserit: et que corporis sunt plus amauerit: irrationalium amplectetur vitam: et his connumerabitur atque terrenus vocabitur secundum paulum apostolum: et audiet: terra es et in terram ibis: et comparatus es lumentis incipientibus et similis factus es eis. Si vero ad rationem accesserit corporales voluptates omnes continens diuinam et deo amabilem transiget vitam: et eam que est hominis maxime: tunc sane erit hoc quod dictum est. Qualis qui terrenus: tales et qui terreni: et qualis super celestis tales et qui super celestes. Rationalis autem nature precipuum est fugere quidem et auersari mala peragere vero et eligere bona. Alia vero animalia sunt irrationalia que in quadruplici ordine distinguimus. Sunt enim quedam ut ait scriptura volatilia: quedam natatilia: quedam reptilia: et quedam gressibilia. Volatilia aues sunt: que alis seipsas per aera quo tendunt mouent. Natatilia pisces sunt in quibus sexuum discretio est: et in pluribus corporis mole patet. Nam femine maribus et maiores sunt et longiores: carne quoque duriores reperiuntur. Et qui sexu discernuntur ventrem attritione coeunt: tanta autem celeritate ut visum fallant: ordinem tamen nature seruant in sexu et genere ut nunquam piscis cum alterius genere pisce commisceatur: dempta murena: quam sibi lo vipe Diu. Am ad lit. euocata cum ea coit ut diuus Ambrosius refert in hexamerō brosius.

Expositio septimi canonis.

Gregorius frater basilij magni libro de homine. cap. primo.

Genes. 1.

Liber

Reptilia vero sunt que corporis contractioni et extensioni innituntur quibus se in anteriore mouent: parte equidem anteriore se extendunt: quasi aliquid solidum apprehendunt: reliquum corporis post se trahunt. Et hec rursus trifarie partiuntur. Sunt enim que squamis pro unguitibus et costis crurium loco utuntur: et serpentina dici possunt: ut colubus. Et sunt que ore solidum comprehendentes se trahunt: que trahentia dici solent. ut vermes. Et sunt que quibus pedibus moueantur: magnam tamen corporeis parte terre applicat: et cō nomine reptilia appellantur: sicut lacerce/stelliones/ et plures vermium species. Que pro pedibus graduntur duobus: pluribusve semper tamen equalibus: et reliqua corporis parte terre non innituntur gressibilia sunt. Et hec omnia conditor rerum ab initio primo suo in esse producere iussit dicens. Producat terra animas uiuentem in genere suo iumenta et reptilia et bestias terre et species suas.

De liquoribus communis doctrina.

Cap. x.

Canonis
octauus ex
positio.

Liquidus molle fluxum significat. unde uir. Aut cum liquentia mella stipant. Aliquando ponitur pro puro ut uir. in. liij. Dulcia mella premes nec tantum dulcia quantum et liquida id est defecata et sine sordibus. Est autem liquere liquidum seu molle esse quod instar olei discurret. hic liquefco. liquidus fio. liquorum species plures sunt ut maly ab uinum: oleum/ acetum/ encaustum. Vinum utimur in potu: fuit enim bas. quin potus duarum causa utilitatum necessarius. Altera est ut corpus to theori humectaret repletetque locum earum que dissoluntur humiditatum sub ce. caput stantiarum. Altera vero ut cibum transmittat: et ad omnia perferat membra corporis: et illi prestant tenuitatem: qua eius facilitate transmissio per meatus et uias. De substantia quidem satis.

Liber secundus de predicamento quantitatis.

Quid Quantitas.

Caput primum.

Quantitas in prima impositione. ut pro rebus supponit saltem aptitudinali suppositione. Describitur sic. Est entitas: secundum quam uel sibi simile in specie: aliquid natum est dici quantum: vel aliquid quantum. Et sic est genus generalissimum huius predicamenti. Diffinitur autem ab Aristotele. v. metaph.

Secundus

physice eius concretum scilicet quantum. Et est qđ est diuisibile in ea que insunt: quorum vtrumq; aut singulum: vnus qđ: et huius natū est esse. Et ex hac sua diffinitione cōcreti: eliciamus hanc diffinitionē abstracti scz. *Quantitas est diuisibile per se: quo aliquid aliud a se: reddit diuisibile in partes que insunt. quarū quelibet nata est esse hoc aliquid in actu. Quātitatis. Aliud continuum aliud discretum. Est autem discreta quantitas siue multitudo: cuius partes nō copulantur ad aliquem terminum cōmunem. sed vna queq; discreta est et diuisa ab altera vt duo: tria: quattuor. Et apud Aristotelem oratio est quedam species multitudinis siue discrete quantitatis. partium namq; orationis: tam remotarum q̄ propin quarum: nullus est terminus cōis ad quem copulcentur.*

De quantitate continua. Cap. ij.

Quantitas continua est: cuius partes copulantur ad aliquem terminum cōmunez. id est continua quantitas est de cuius ratione (vt sic) est qđ quelibet eius pars quātificatiua: copuletur cum qualibet altera: ad aliquem terminum cōmunem: qui sit principiu vnus et finis alterius. Et talis terminus communis in linea dicitur esse punctus qui si prima tiue sumatur: est nō ens scz absentia vltioris extentionis. Si vō positiue accipiat: est quedam minuta pars: indiuisibiliter considerata q̄uis s̄m se nō sit indiuisibilis: de eius tñ diuisione nō curāt philosophātes. Quātitatis cōtinue sunt quinq; species que sunt linea: superficies: corpus: tempus et locus. Linea est longitudo sine latitudine et profunditate cuius extremitates sunt duo puncta vt stadium: vlna: palma: pedale: bipedale etc. Beatus Augustinus in suis cathedgoriis dicit de linea nō qđ sit longitudo aliqua: que careat latitudine: sed qđ solam quis metiens longitudinem: gramine

Liber

id est linea dicitur metiri. sic quoque de superficie sentiendum est recte intelligenti. Diffinitur enim sic superficies. Est longitudo et latitudo: sine profunditate: cuius extremitates sunt linee: id est: est magnitudo considerata secundum longitudinem et latitudinem tantum ut ager: vinea: pratum: iuger: hortus. Corpus capitur non ut in predicamento substantie: sed ut sic describitur. Est magnitudo considerata secundum trinam suam dimensionem scilicet secundum longitudinem latitudinem et profunditatem: ut stupa: quarta: mensura: quartale: octale: modius plaustrum: metreta. Et he tres species magnitudinis: sunt eius vere species. Cuiusmodi locus et tempus non sunt. Et ad Aristotelem qui locum et tempus pro speciebus quantitatatis posuit dicatur. quod solitum est dici. quia videlicet aristoteles in sua etate inuenta librum predicamentorum compilauerit ideo multa in eis posuit: non secundum opinionem propriam sed secundum opinionem eodem tempore magis famatam.

Quantitatis proprietates

Caput. iij.

Quantitati: similiter ut substantie: nihil est contrarium. Sed illud maxime proprium eius: secundum eam equale aut inequale dici. Item quantitas non suscipit magis neque minus. Questituum generale huius predicamenti est quantum generaliter et questitue acceptum continens sub se tria specialia: scilicet quantum specialiter sumptum: et questitue ut querit quantitatem continuam tantum. Et quot querens nominaliter de quantitate discreta et quotiens: querens adverbialiter de quantitate discreta. Et quecumque possunt apte responderi: ad illa tria questitua sunt reponenda ad presens predicamentum quantitatis: Sed modus predicandi huius predicamenti: est predicari

Secundus

De prima substantia: in quantum: quod vel quotiens.

Egritudo an sit quantitas doctrina
prima. Capitulū. liij.

Egritudo in pluribus predicamentis reperitur. ipsa namque in prima primitus specie qualitatis dispositione vel habitu. Consequenter fulcitur in quarta que est in forma. Reperitur etiam huiusmodi qualitas in quantitate continua: puta in magnitudine et paruitate: prout essentialiter ledit actus. Aut etiam taliter indiscreta: puta numero: et fundatur in situ seu positione: quo nempe communiter a medico subscripto in locum: siue ubi: et societatem: vel colligentiam seu predicamentum habitus sequestratur. Sic igitur magis in quinque predicamentis: puta quantitate/qualitate/positione: ac demum ubi et habitu reperit morbus. In positione etiam duplici in quando proprie non est morbus nisi forte secundum quod importat prioritatem et posterioritatem: sicut in egritudine apparet principali ac compassiva. In substantia quidem non locatur: cum sit accidens: et quod verso est sit accidens nulli. In ad aliquid similiter non existit cum simpliciter rem suam dicat absque respectu: nisi fortassis consequenter: eo quod dispositio vel habitus in quibus loquatur est ad aliquid: neque in passione suscepta. Aut actione distinguitur.

De compositione egritudinis. Doctrina. ij. Caput. v.

Iacet morbi simplices sint tres species scilicet consimilis officialis et communis: possunt tamen multis componi modis inter se et cum alijs. nam interdum componuntur duo consimiles ut calidus et humidus: calidus et siccus: aliquando organicus cum organico: sicut apostema operationem et coartationem inducens. aliquando organicus et consimilis. ut apostema calidum cum febre. Interdum consimilis cum communi ut cum vulnere febris in quo duo extant morbi scilicet febris et solutio continui. nonnunquam vero constructur ex officiali et communi ut digiti abscissio. est namque morbus in numero et communis solutio iuncture: aliquando tres ut apostema cum vulnere et febre. Quandoque vero omnis coniungitur morbi trinus sicut obtusitas cum ulcere in quo acuitur egrediens linea ad oculum a qua descendit: ungulaque producit hic ei sex adsunt morbi ut obtusitas puta calidum apostema quod est morbus oppositus inquantitate cuius calor

Liber

morbus est cōsimilis. Secundus vlcus solutio existens luncture. Tertius vvee acumēvel egressio morbi in quantitate. Quartus foraminis a suo loco exturbatio morbus erit positionis. Quintus aqua que morbū opilationis construit. Sextus vero est ungula morbus existēs in numero additovt galenus scribit lib. 1. de morbo. 7 haly abbas sexto theorice.

Quid morbus cōmunis. doctrina. iij.

Caput. vij.

Galenus primo de morbo sentit morbū cōmunē illū esse qui in quadam materia euenit in qua consimile leditur 7 organicumvelut si ligamētum aut artaria euellatur. Cōmunis quidē hic morbus totius organi 7 particule cōsimilis euulset. Morbus igitur fm hoc dicitur cōs: qz fit in quadam natura cōmuni in qua conueniunt consimilia 7 officialia: puta in cōiūctione quadam 7 ipsorū cōnexionē. Quidam pō voluerunt morbū cōmunē esse indifferēter cōsimilibus 7 officialibus contingētem: ita tamē qz vni principaliter contingat 7 nō alijs de quo curandū sit. vnde Auicenna secunda primi. Morbus cōs partibus euenit consimilibus 7 instrumentalibus inquārum sunt instrumentalia vt nō eis ppter accidere cōsimilibus eueniat. Nā plerūqz accidit iūcture pūcipaliter vt nullo eueniat modo psimilibus partibus de quo curadū subaudi: cū tū primo de morbo a galeno dislocatio morbus ponat organicorum mēbroū ex qbus iūctura fuit composita. Et multoties accidit neruovel ossi solutio solummodo.

Duplex morbus cōmunis. La. vij. doctrina. iij.

Cōmunis morbus fm medicos est duplex: vnus est solutio cōtinuitatis veracis vt cōtinuitatis partis cū parte in cōsimilibus qd magis debet mēbris cōsimilibus qz officialibus attribui. Nā solutio accidit mēbro: ex parte qua cōpositū est ex cōsimilibus nō aut ex parte qua existit officialē. Alter vero est separatio qz est cōtigitatis terminatio qz nō veraciter solutio dicitur cōtinuitatis: cū hūmōl cōtinuitas modū habeat magis cōtinui et adiūctiōis partis cū parte: 7 talis solutio in egritudinibz locāda est officialiū partū vt cōiūctiōvel separatiōe qz colligatiā qdā existit. Nā velut disco in muro duplex reperit cōiūctiō. vna qdem est vera sicut lapidū inter se p ipsorū humidū. Altera pō nō certa

Tertius

¶ *Im qd vnus p collā aut calcē alteri colligat. Sic in aīalis corpo
re. vna quidem certa que membrorū est cōsimilitū: alia nō vera fm
qd ex cōsimilib⁹ cōnectunt officialia: ⁊ tandē in vtrīsq; ex hīs duo
bus resultat vna quedā cōis natura vt murus ⁊ aīalis corpus.*

¶ Liber tertius de predicamento Ad aliquid.

¶ Quid ad aliquid. Cap. primū.

Ad aliquid sunt quecunq; hoc ipsum quod sunt
aliorum dicuntur vel quolibet aliter ad aliud
vt maius est aliquo maius. Et dupluz dimidijs
duplum. Ad aliquid in prima impositione ac
ceptum supponit pro re aliqua: connotando ei⁹
respectuz ad aliquid: aut ad se aut ad aliud. Et sic est genus
generalissimum huius predicamenti: ⁊ potissime terminorū
concretorum huius predicamenti. saltem proprie acceptum
Cuius abstractum possumus dicere ad aliqueitas fm quos
dam. vel vt alijs placuit: ad aliquiditas: ⁊ magis consue-
te et proprie. Ad aliquid autem in secunda impositione acceptuz
significat terminos huius predicamenti: siue eorundem ter-
minorum coordinationem: diuersam: ab alijs nouem predi-
camentis: siue coordinationibus. Sunt autem nonnulli qui
dicunt relationem esse realiter diuersam a fundamento suo.
Et ad Aristotelem quinto phisicorum ostendentem: qd ad
relationem non fit motus nisi per accidens. Respondent vnū
ridiculum dicentes qd quis non fit mutatio vel motus phy-
sicus ad relationem: sit tamen bene motus metaphisicus vel
mutatio metaphisica. quasi phisica non sit cuiuslibet natu-
ralis motus et mutationis consideratiua. Aut quasi ad re-
lationem nouam oriundam: necessarium sit miraculum: vi-
delicet mutatio non naturalis: sed miraculosa. Tales itaq;
sic opinantes se habent tanq; pueri non satis intelligentes:
aut tanq; vani prophete. ideo eorum dictum non attēdimus

Libet

Dicimus ergo q̄ respectus rei : non est aliud : q̄ habitudo
siue comparatio rei ad aliquid idest respectus rei: est ipsamet
res: nō absolute sed comparatiue sumpta: ad se vel ad aliud
Exemplum primi: vt idem . Exemplum secundi : vt diuers
sum. Unde huiusmodi respectus rei : non est realiter diuers
sus a re: sed realiter loquendo: est precise ipsamet res inquā
tum relata est ad se: vel ad aliam rem. ideoq̄ dicimus secun
dum Aristotelem quinto p̄physicorum. et secundum Boetiu
in commento super p̄dicamenta Aristotelis: et secundum
veritatem q̄ relatio non ponat in numerum cōtra suum fun
damentum. sic q̄ nomen relatiuum significet entitatem non
diuersam ab entitate sui fundamenti: hoc enim non contin
git. licet quandoq̄ ponat in numerum contra suum subie
ctum denominationis . vt dum huiusmodi denominationis
siue predicationis subiectum : et eiusdem relationis fundam
entum sunt. aut significant realiter diuersa . Sepe tamen
coincidunt huiusmodi relationis subiectum et fundamen
tum. Ideo relatio non semper ponit in numerum cōtra sub
iectū suū. l̄ cōtra suū fundamentū nunq̄ ponat in numerū.
vñ tria predicamenta in numerum ponentia: significant om
nium relatiuorum fundamenta saltem remota. Sed eorum
dem vnum duntaxat scilicet substantia : predicamentum
simpliciter absolutum: significat cuiuslibet relationis subie
ctum : aut inhesionis : aut denominationis saltem . Quod
etiam quandoq̄ dicimus subiectum predicationis . Item
alia diffinitio relatiuorum ad aliquid talia sunt. quorum esse
est: ad aliquid quodammodo se habere: vt duplum ad dimi
dium et e contra.

De speciebus relationis siue
ad aliquid. Caput. ij.

Tertius.

Relatiuorum species tres sunt. Quedam enim sunt relatiua equiparantie. Que videlicet cum suis correlatiuis eodem nomine proferuntur: vt; similis simili similis. Alia vero sunt relatiua disequiparantie. que non eodem nomine cum suis correlatiuis proferuntur. et alia sunt duplicia. Aliqua namque dicuntur supra positionis: vt dominus: magister: pater: causa. Alia suppositionis. vt discipulus: seruus: filius causatum. que subsunt prioribus. Relatiuorum ergo alia equali quadam comparatione consistunt vt equale amicus. Alia maiore: vt pater dominus. Alia minore: vt seruus: filius. Alia voluntate vt amicus inimicus. Alia fortuna: vt dominus: seruus.

Communitates relationis.

Caput. iij.

Commune est relationi: habere contrarium vt virtus contrariatur vicio. Disciplina ignorantie. Relatiua magis et minus suscipiunt. magis non oia: sed que secundum qualitatem dicuntur: et que fortuna vel voluntate consistunt. Oia vero inter se conuertere manifestum est. pater enim filius: pater et filius patris filius. Sed oportet apte alterum alteri reddere: nam si quis dicit alatum auis quoniam alterum alteri non apte reddit non poterit conuertere. non enim in eo quod auis est: sed in eo quod alatum est ala est. Casus sunt diligenter seruandi. vt doctrina docti: sed doctus doctrina doctus. Item relatiua sunt simul natura. Simul enim duplici et dimidiu sunt. Et cum sit dimidiu: duplici est et e contra. Aliqua esse simul natura: est inter ea conuertere. subsistendi consequentiam. Subsistendi consequentia est ab esse ad esse consequentia. Et conuertitur: quando sicut ad antecedens sequitur consequens: ita et e contra ad consequens sequitur antecedens vt pater est ergo filius est et e contra filius est ergo pater est. Relatiua que hoc constituunt predicamentum: vocantur relatiua secundum esse. cetera vero

Liber

que sunt ad aliquid cōmuniter et nō pprie: vocātur ad aliqd secundū dixi: quibus secūda diffinitio ad aliquid nō cōuenit sed prima tñ. Et ex his manifestū est qd si quis diffinite nō uerit vnū correlatiuorū: diffinite nō sciturus est reliquū. oportet enim in vtriusq; vtriusq; rationibus vti.

An egritudo sit in aliquid reponenda.
Caput. iiii. Doctrina prima.

Auerrois

Ad aliquid egritudo nō existit cū simpliciter rē suā dicat absq; respectu: nisi fortassis consequentur: eo qd dispositio vel habitus in quibus locatur est ad aliqd. Auerrois autē visus semper alijs emnere concludit tria genera egritudinū intrare quinq; predicamēta: puta quantitatis: qualitatis in quātitate ac positionem in qualitate: quantitate discreta et continua vbi et habere: et postea inuenit huiusmodi res in quādo hoc est in prioritate et posterioritate. Sed ordinationē mēbrozū officialium et prioritatem et posterioritatem plus ponendam fore in sex predicamentis sequentibus.

De causa que est ad aliquid. Caput. v. Doctrina. ii.

haly ab
bas.

Causa relatiuū est potentie: sunt enim relatiua potentie quorū vnum potest actu esse altero non existente vt non oportet si genus est: protinus specie esse: aut si prius est: et posterius eius esse. Et si causa est: non protinus sequitur effectus esse. Et hec quēadmodū relatiua potētie sunt: etiam fm potētiā conuertūtur. vt si genus est: spēs potest esse: et si prius est: posterius pōt esse: et si causa est causatū potest esse. Causa in libris medicorū est triplex: primitiua: antecedens: et cōiuncta siue manifesta: precedēs et inherens. Differt autē causa a dolore accidēte et passione velut agens primitiuū ab his que ab eo pducūtur: sicut enim lapillis seu lateribus coordinatis ad inuicē vno motu mouētur vsq; ad vltimum cōsequēter alij tali motu: ita et posita causa et pprie cōiuncta vel primitiua ponitur morbus quo posito cōsequit accidēs: nocumētum: passio et dolor suo modo. Differt nāq; morbus ab accidente qm morbus est qd principaliter ledēs et quasi subiectū. Accidēs aut nō ledit vsq; sed secundario et velut quidā subsequens. Unde appellat synthoma. i. cōcisio vel genimē seu consequēs vt equo: catio tollat: put accidens substantiā qualificat et morbum cōcōs

Quartus.

mitatur vt Galenus inquit tertio de accidenti z morbo. Sunt Galenus
em apud medicos res cōtra naturā tres licet plures aliqui ponā
tur. tandē tñ ad tres solēt reduci que sunt causa: morbus: z acci
dens. In principio vero secūdi de ingenio galenus inquit. Quat
tuor extra naturā supueniunt corruptio scz actiōis: corruptio cō
positiōis actionē faciētis cā corruptiōis: z accidētia corruptionē
comitātia. Corruptio tñ actiōis z cōpositiōis ad idēvt ad mor
bū reducitur ita vt z pri⁹ remaneāt, tria ad modū quo in reb⁹ extāt
nature tria: puta materia z forma z ex his cōpositū atq; disposi
tiōes cōsequētes ad ipsuz. Cū his quidē tribus particularibus
exprimitur interdum passio: dolor z nocumētum. Omnia quoq;
huiusmodi in hoc conueniunt cōi q; qualitates existunt.

Liber quartus de predicamento quātitatis.

Tractatus primus de qualitate in vniuersum.

Quid qualitas.

Caput primū.

Nunc de qualitate tractemus: fm quam ea que
sunt: qualia nuncupātur. Multi autem querūt
quid sit qualitas: z quid quale: quorum facilis
separatio est. Qualitatem nāq; dicimus dulce
dinem: austeritatē: albedine: nigradinē. Quale
vero intelligit: quotiens albū aliqd: vel dulce: vel austerum:
vel nigrum dicimus. licet Aristoteles indifferenter pro qua
litate: quale posuerit: z qualitātē pro quali: propterea q; etiā
nos eundem secuti similia senserimus. Hanc autem cathe
goriam difficiliorē ceteris. Augustinus voluit: q; facilius q;
cetera in omnes videtur incurrere: vt puta in vsia inuenitur
cum diximus: homo grāmaticus. in quanto: alba vel nigra
epiphania. in ad aliquid: prudēs pater. in facere: dure saltat
in pati: fert fortiter vulnera. in loco: obscurus locus. in tem
pore: calidus mensis. in iacere: pronus aut supinus iacet. in
habere: decēter armatus. Erit igitur non parue prudentie:
qualitatem cum ceteris pene confusam mentis viuacitate
secernere.

Diū⁹ aus
gustinus
in suis ca
thegoris

Nunc qualitatis huius propter quam diuersas species explicabimus: proprietates videamus. Et primum quidem contrarietatem recipere qualitates: nulla dubitatio est. Quis enim dubitat saluti contrarium esse languorem: calorem frigori: malo bonum est. Sed hoc non omni qualitate reperies. circulo enim et trigono nihil est contrarium neque soli quidem. nam discibilibus actionis et passionis eadem communis est. Alicui tamen qualitati conuenit ut albo et nigro. proinde potius conuenientia est quam proprietas: cum nullo modo proprii conueniat qualitati. Secunda proprietas est. Qualitas suscipit magis et minus. Sic et ista non omni conuenit qualitati. nam formis et figuris: non conuenit suscipere magis et minus. Unus quidem circulus: non dicitur magis circulus quam alter. neque soli. nam etiam conuenit actioni et passioni quare potius est conuenientia quam proprietas: cum alicui conueniat. Album enim est magis et minus album: plerisque etiam non conuenit. Tertia proprietas. proprie proprium est qualitati: secundum eam simile vel dissimile dici. Est enim similitudo rerum differentium eadem qualitas. Et hec proprietas de rebus ipsis datur que sunt qualitates secundum quas aliquid dicitur simile vel dissimile. ut cygnus: niui est similis secundum albedinem. et coruus dissimilis secundum albedinem. Quicquid item simile aut dissimile nominatur: hoc ratione qualitatis est.

De duplici qualitate videlicet essentiali et accidentali.

Caput. iij.

Species immedietas huius predicamenti: propter latentiam rerum innominatas circuloquimur per qualitatem essentialem et per qualitatem accidentalem.

Quartus.

lem. Sic etiam species immediatas ipsius qualis circunloquimur per quale essenziale et per quale accidentale. Sub quali siue qualitate essentiali continemus differentias essentielles: cum iuis abstractis conotatiue tētis. Quare quia pauca nobis nota sunt in statu presenti: nisi ee que circa arbores porphiriū commemorare sunt ut corporeum: incorporeum: corporeitas et. ideo hanc speciem non subdividimus. Sed secundam speciem scilicet qualitatem accidentalem: subdividimus in quattuor ut patebit. Datet itaq; q; qualitas in sua communitate totali: qua generalissimū genus est huius predicamenti non sola accidentia significat: sed etiam substantias significat sed per modum qualitatis.

De speciebus qualitatis in vniuersum. Caput. iij.

In huius predicamenti species sunt quattuor: quas Aristoteles per generibus posuit scilicet propterea quia et ipse singule habent species suas. Id vero cum acciderit: subalterna nominat. Ergo primū genus est habitus et affectio. Secundum potentia naturalis vel impotentia. Tertiū passio vel passibilis qualitas. Quartum forma et circa aliquid constans figura.

Tractus secundus de prima specie qualitatis.

Quid habitus et dispositio. Caput primū.

Habitus affectio est animi longo tpe pseuerās ut est virtus et disciplina: que pseueratione sui et perpetuitate tpe estimat: nisi forte eas languor corporis aliq; et casu iniecta debilitas amputauerit. Affectio vero est mutabilis mētis impulsio vel (ut augustinus placet) cupiditas leuis: q; breui tpe delectat

Liber

habitus ergo et affectio videri potest. Ab hac namque incipit et si ipsa permanserit: habitus nascitur. Affectio autem habitus videri non potest. Si enim ad habitum pervenerit: vocabulum proprium non tenebit. Et ideo nonnulli dispositionem dividunt in dispositionem primo modo et dispositionem secundo modo. Dispositio primo modo: est qualitas ad bene maleve operandum acquisita. Dispositio secundo modo: est qualitas ad bene maleve operandum acquisita: de facili mobilis a subiecto. Siquidem omnis dispositio secundo: est dispositio primo. nulla tamen dispositio secundo: est habitus. nempe dispositio secundo: est qualitas ad bene maleve operandum acquisita: sed de facili mobilis a subiecto. sed primo modo hoc est in prima eius significatione: est qualitas acquisita ad bene maleve operandum: siue sit facile mobilis a subiecto siue difficile. et continet sub se habitum et dispositionem secundo modo. Omnis enim habitus est dispositio large accepta et primo modo: sed non convertitur. Nomina enim noticiarum intellectualium: scientiarum: virtutum et viciorum: importantium sua significata non bene firmata: in suis subiectis inhesionis: sunt sub dispositione. Dum vero important sua significata bene firmata et intensa in suis subiectis inhesionis: sic sunt sub habitu. Correlarie sequitur: quod eadem nomina equivoce sumpta: sunt modo sub habitu: modo sub dispositione. aut e contra.

Termini qui sub hac prima specie qualitatis accidentalis comprehenduntur. Caput. ij.

Multiplices sunt termini qui sub hac specie qualitatis comprehenduntur.

Quartus.

E Pr^oo
oia nomi
na sciarū
z artū li
beraliū: et
etiā princi
palīz vt
grāmati
ca logica
rhetorica
pbyfica
phīa et h
nomē scia

E Sc^odo
oia nomi
na virtu
tum vt bu
militas tē
perāria so
brietas ca
stitas iu
stitia pru
dentia et
hoc nomē
virtus.

E Tertio
nomina vi
tiorum sup
bia intēpe
rantia ebie
tas iniusti
cia z hoc no
men viciū.

E Quarto
oia noia ar
tificiorū z ar
tificū vt sar
tona sartor
sutoriafutor
calciator ars
fabril faber
seratorfrena
tor zc.

E Et quo
rū ex predi
ctis signifi
catū forma
le facile mo
bile fuerit il
la cōtinē
sub dispō
ne quorūve
ro significa
ta formalia
difficiliter
moueri pōt
illa vt sit sui
sub habitu
locanda.

Doctrina prima de virtute z disciplina.

De loco nō est incōgruū: qđ sepe ab Augustino
quesitū est: breui tractatu dissoluere ac docere qđ
virtutē disciplināqz discernat: hoc pfecto: qđ disci
plina in ea parte anime qđ rōnalis ē: tantūmodo
versat. virtus nō oēs anime partes amplectitur:
omnēqz animā suo imperio gubernat ac regit: vt
z iracundiā domet z cupiditates amoueat: quod disciplina fa
cere haud qđqz valet.

Doctrina secunda de hoc nomine scientia.

Quinqz sunt habit⁹ qbus aīa dicit verū affirmādo v^l Quisqz ha
negando vt sexto ethicozū Aristoteles docet: z vt bit⁹ in aīa
cūqz in fine posterioz scz scia ars: prudētia: sapien
tia z intellect⁹. suspitiōe nāqz z opinione contingit
falsum qñqz dicere. Scia quoqz ad p̄sens sicut z sci Quid
re triplr ē. Suscipit scia z scire p̄rio mō improprie scientia
z cōster put z vulgus accipit p veritatis adeptiōe mō quocūqz
siue rōne aut experientia seu alio mō: z sic nihil aliud est scia nisi

Liber

Boetius earū rerū que sunt cōprehēsiō veritatis vt **Boetius** scribit in cō
Isaac. mēto predicamētōrū vñ **Isaac** Amarā de diffinitionib⁹. Scien-
 tia absolute est ab aīa cōprehēsiō veritatis rerū preparatarū ad
 sciendū cui⁹ siquidē vtilitas est acq̄sitiō felicitatis eterne. Sumit̃
 z sc̄do scia pp̄le licet quo ad nos pp̄rissimē possit dici cū innata
Aristote sit nobis via pcedere ex notiorib⁹ z certiorib⁹ nobis ī notiora fm
les. naturā: phisicorū p̄mo. Eteñ cū effectib⁹ p se causis suis inhez-
 rentib⁹ ordine p̄iori: ecōuerso p̄mis z immediatis fm p̄nam p
 uenitur in cām q̄ intendit venari: aut causis remotiorib⁹ intermis-
Galen⁹. sis q̄busdā p̄p̄nquiorib⁹ deducit̃ cōclusio in effectū z scia p de-
 monstratiōē elicit̃: q̄ doctrīna a **Galeno** dicta resolutiua susci-
Aristote pitur tertio scia z scire pp̄rissimē sicut illa q̄ est p causas p̄oriz
les mas z immediatas fm p̄nam cōtinuā cōclusionis illatiua qualis
 est illa scia seu scire qd diffinit̃ posteriorū p̄mo cū dī. scire opina-
Galen⁹. mur vnūq̄d̄s simplr z nō sophisticō modo: qd est scdm accidēs:
Isaac. qd est cū cām arbitramur cognoscere ppter quā res est: z qm̄ sp̄i⁹
 est causa: z q nō cōtingit aliter se habere: z ista qdē scia ex demō-
 stratiōe ppter qd acquir̄t q̄ est doctrīna fm **Galenū** cōpositi-
 ua. Et illa q̄ ex his duab⁹ vltimis viis cōsurgit scia dī habit⁹ in-
 tellectualis ex demōstratiōē elicit⁹. vñ **Isaac** amarā in libro diffi-
Aristote nitionū. Sciētia vera est cognitio vera: quā verificat rōcinatio et
les demōstratiō firmat. p rōcinatiōē qdē demōstratiōē intelligit:
Auerrois q̄ p demōstratiōē nō ppter qd illa em̄ pp̄rie fm **Aristotelē** dī
Raymū demōstratiō. fm nō **Auerrois** illa q̄ est demōstratiō simplr z fm
duslul⁹. **Raymūdū** luliū illa q̄ est p equiparantiā q̄ alibi pertractant̃.

¶ Doctrīna tertiā de Arte.

Ars est habitus cū recta rōne facti⁹: seu recta rō fa-
 ctibiliū. z dī ars collectiō p̄ceptorū ad vnū finē tendē-
 tium: rhetorice noue p̄mo. Sit aut̃ cū ex multis exp̄i-
 mentalibus cōceptionibus vna efficitur vniuersalis
 de similibus acceptiō. Metaphy. prohemio.

¶ Doctrīna quarta de medicina.

Galen⁹.

Medicina describit̃. xi. de ingento sanitatis. ca. vi. testā-
 re **Hippocrate** sic. medicina est adiectiō z detractiō
 adiectiō quidē eorū que deficiunt: ablatiō vero sup̄-
 fluentiū. Et hec quidē cū eius expositione descriptiō
 magis videt̃ practicā rēpresentare. In libro quoq̄ hec

Quartus

resum. ca. primo. Medicina est doctrina seu disciplina sanorum et egrotantium. In Legni hoc primo dicitur medicina est scientia sanorum egrotantium et neutrorum. Platoni quoque ascribitur quod medicina sit hominis scientia ut sanitate participet. In principio quoque canonis primi Aulcena. Medicina est scia qua humani corporis dispositiones noscuntur ex parte qua sanatur et ab ea remouetur ut habita sanitas conseruetur et amissa recuperetur. Auerrois autem colligit primo. ca. primo. Medicina est ars operatiua exiens ex principijs veris in qua queritur observatio sanitatis corporis humani et remotio sue egritudinis finem quod potest fieri in unoquoque corpore. Est et demum sciendum ut apparuit in descriptionibus medicine promissis quod medicina interdum dicitur scia: aliquando hoc ars et opatrix. unde Hippocrates vita brevis: ars hoc longa: et in de lege medicina artium excellentissima vel preclarissima. In principio quoque regiminis acutorum ars medicine in diuinationis vanitatem redacta est. Cum tamen inter artem et scientiam appareat distare non parum: quoniam scia videtur quod in facto esse ars magis in fieri. Unde in fine posteriorum Aristoteles. Si quidem circa generationem artis est. si vero esse scientie. Est tamen aduertendum quod ars potest dupliciter considerari: aut put est habitus acquisitus in anima: et sic est in facto esse sicut et scia: vel prout refertur ad res factibiles de quibus est eas faciendo. et ita dicitur esse circa generationem et in fieri. scientia hoc utroque modo dicitur in esse et in facto iam perfecto. Cum igitur medicinas duas habeat partes theoreticam scilicet et practicam quantum ad theoreticam potest scientia proprius dici: quo vero ad practicam ars magis.

Plato

Aulcena

Auerrois

Hippocrates

Aristoteles

Doctrina quinta de prudentia sapientia: intellectu: et opinione.

Prudentie naturam tunc facilius intelligemus: si date defuerint: etiam diuisione per omnes partes explicitam adiuerimus. Est autem prudentia habitus cum vera ratione circa humana bona operatiua. Est et recta ratio agibilium. Rhetoricorum vero primo: est virtus intellectus secundum quam bene consiliari possunt de bonis et optimis ad facilitatem dictis. Sed iurisconsultus ita diffinit. prudentia est diuinarum humanarumque rerum notitia iusti atque iniusti scientia Augustinus quoque libro. lxxiii. quoniam ait prudentia est cognitio rerum appetendarum et fugiendarum. Alludit per omnia libro. i. de libero arbitrio. Ante gradales partes prudentie sunt: memoria: intellectus: ratio: solertia: docilitas: iustitias: prudentia: circumspectio et cautio. Triavltia prudentiam integrant scilicet. ut est preceptiua. reliqua ut est cognoscitiua: sed de his in periarcho Augustini. non amplius videbis. sapientia hoc est in artibus certissimis et est scia periarchorum certissima sub se intellectum comprehendens et sciam. omnia enim sapientes habent. non solum quod ex principijs scire: sed circa principia verum dicere. unde Boetius primo arithmetice. sapientia est rerum que sunt suisque immutabile sub az sortium

Jurisconsultus

Augustinus

Boetius

Liber

comprehensio veritatis. Intellectus si quidem est principiorum
Quid habitus: in fine posteriorum unde sexto ethicorum intellectus est tertius
 intellectus. minorum quorum non est ratio: quia scientia est illa que est cum ratione
 secundo posteriorum. In hoc enim ipsa ab intellectu sequestratur
Quid is etiam est ille intellectus de qua dicitur quod intellectus existit semper
 opinio. verorum. Opinio autem est conceptio ad quam acceditur cum formi
Auicenna. dine alterius partis non enim omnis qui putat iam concedit Auicenna
 quinto de anima dicitur et conceptio vel acceptio minus par
 tis contradictionis cum formidine alterius.

¶ An sanitas sit habitus vel dispositio.

Doctrina sexta.

Sanitas est comensuratio quedam calidorum et frigidorum
 per comparationem ad ea que sunt infra. id est humi
 dorum ex quibus componitur corpus ad inuicem aut
 ad continens id est ad aere nos continentem hec **Aristo**
Aristote. teles. vii. physicorum et commentatore hec sunt sanitatis
Auerrois causa penes vero aliquos ad continentes: id est ad totum corpus.
 Apparet igitur per hanc dictionem quedam denotantem diminutio
 nem et paucitatem tertio regiminis sanitatis. Et per id quod sanita
Galenus tatem describit in ad aliquid quod non est forma secundum eum simplex
 siue absoluta angusta sed magis ad opposita. quod autem **Galenus**
Aristote. sanitatem supresserit et per consequens egritudinem strictius **Aris**
stotele ostenditur per **Auicenna** dicentem quam non habere sanitatis et c.
 id est quod medici scilicet **Galenus** et sui sequaces et non naturales ut qui
 dam prave exposuerunt sicut apparet ex ipso more subjuncto non
 quod in diffinitione sanitatis que est habitus vel dispositio ex qua
 operationes subiecti sane pueniunt comprehendatur tertia disposi
 tio. scilicet neutralitas nisi sanitatem diffinierint: quemadmodum desiderant
 id est punctualiter et stricte sanitatem determinauerunt et posuerunt
 in ea. scilicet diffinitione sanitatis additionem qua non indigent. id est differentiam
 qua sanitas separet et distinguat a dispositione tertia ut ostendit iam
 seu omnino sanitatem strictam et veram accipiendo deinde addit propterea cum
 medicis in hoc non litigemus et c. loquitur ergo pro medicos: et non aduersus
 naturales. Et ita non apparet quod **Galenus** sanitatem voluit angus
 tius sumere putat inter ipsam et egritudinem naturalis locatur dis
 positio. Deinceps quoque sententia **Aristotelis** et veritas in amplius. **Di**
 co itaque **Aristotelem** nullo modo voluisse inter sanum et egrum medium con
 siderare: cuius maxime motum videtur hoc existere: quoniam sanitatem
 et egritudinem in prima specie locauit qualitatis. Septimo autem
 physicorum probauit motum alterationi non fere nisi in tertio gene

Quartus

re qualitatis: quod est passioz passibilis qualitas. Nō enim sanitas aut egritudo causatur nisi ex alteratiōe pcedēte in primis q̄litatib⁹ sensibilib⁹ caliditate: frigiditate: siccitate: ⁊ hūiditate.

De egritudine ⁊ an sit habitus vel dispositio. Doctrina. viij.

Egritudo in pluribus p̄dicamentis reperit̃. Ipsa nāq; in prima est vt tactū primitus specie q̄litis dispositione vel habitu. Cōsequēter fulcīt in quarta que in forma: ⁊ circa aliquid existēs figura: rectitudo curuitas: ⁊ que talium qualis in mēbris est maxime: cum alijs rectitudo torti: ⁊ tortura recti: rotunditas quadrati. ac quadratura rotundi. Et hīs morbus fore dicīt in plasmate: seu creatura fm q̄ inde actus realiter leditur. Reperitur etiā huiusmodi qualitas in quātitate p̄inua: puta in magnitudine ⁊ paruitate: put vt tactū essentialiter ledīt act⁹. Aut etiā taliter i discretis: puta nūero: vt fundat̃ in situ seu positiōe: quo nempe cōlter a medico suscepto in locū: siue vbi: ⁊ societate: vel colligentia seu predicamentū habitus sequestratur. Sic igit̃ magis in quinq; predicamentis: puta quantitate/qualitate/positiōe/ac demū vbi ⁊ habitu reperitur morbus ⁊ in positione vt etia; apparebit duplici. Et cum sanitas ⁊ egritudo sint habitus ⁊ dispositio ⁊ isti ad aliquid sint erunt per consequens in ad aliquid dicti. ⁊ in talibus non est motus cū ostensum sit. iij. phisicoz ⁊. xj. metaphysice motū solū in tribus predicamentis existere q̄titate qualitate: ⁊ vbi. Erit igit̃ in habitu ⁊ in dispositione mutatio sola que reperit̃ in substantia et tandem in omnibus predicamentis alijs a predictis sic in sanitate ⁊ egritudine erit mutatio ⁊ non motus: ⁊ tunc non erit inter sanū ⁊ egrum mediū sicut neq; in substantiis cū hoc p̄ motum acquiratur alterationis tēperaneū ⁊ successiuū nō per mutationez qua forma sine medio introducit̃ opposita. Sicut apparet cum vnum elementorum generatur ex alio nullaz formam mediā p̄cedere formā in materiā vltimo introductā. Etia; Causa ⁊ effectus sibi inadīnuicē p̄portionant̃ ⁊ p̄prie cause ⁊ effectus per se p̄imi ⁊ imēdiati s; cā sanitatis p̄ se proxima ⁊ imēdiata est tēperies ⁊ cōmoderatio siue cōmensuratio. Egritudinis aut̃ intēperies seu immoderatio in p̄io de morbo Gale. Hæ aut̃ opponuntur vt priuatio ⁊ habitus inter primitiua q̄ nō cadit medium forme sed solū mediū subiecti aut t̄pis. Ex his itaq; cōiungitur aduertenti subtilem Aristotelis intellectum inter sanum et egrum medium nullatenus concidere. q̄ autem Galenus seferit

Aristote.

Aristote.

Galenus

Liber

in Legni precipue medium inter sanum et egrum interuenire. dicendum est quod aut motus communiter suscipit pro mutatione ut in principio naturalium: aut motus alterationis posuit in speciebus alijs qualitatis: non in passione et passibili qualitate tamen: quod verificat contra sequentes sermo sicut etiam visus Auicene: insufficientia sentire.

Tractatus tertius de secunda specie qualitatis accidentalis: scilicet naturalis potentia vel impotentia.

Quid naturalis potentia vel impotentia. Caput primum.

Naturalis potentia vel impotentia: dicitur vis que dam insita vel imbecillitas qua facilius quicquam vel egrius vel pati vel agere natura potest ut durus: molle. valitudinarius. Robustus et que huiusmodi sunt natura insita non aduenticia. Naturalis autem potentia: est qualitas innata hoc est a principio natiuitatis insita ad bene operandum ut visus et videndi potentia inest animi a natiuitate: ad bene videndum: auditus ad audiendum. Olfactus ad odorandum: gustus ad gustandum: tactus ad tangendum. Naturalis vero impotentia est qualitas ad male debilitate operandum innata et naturaliter insita. ut timiditas cerui et leporis: innata est qualitas ad debilitate operandum. scilicet ad salutem sibi fuga operandam. Sic obtusitas et hebetudo: sunt naturales impotentie anime. Potentia naturalis ut diuus Augustinus scribit est: quotiens quis videtur vel posse vel non posse aliquid per naturam facere. ut verbi gratia: plerumque visis corporibus puerorum: et contemplatis artibus pronunciamus aliquid de futuro: eosque dicimus vel pugillatores fore vel cursores: non quod iam hac arte vel studio teneantur: sed quod videantur positione corporis hec facilius impleturi. Similiter salubres vel imbecilles dicimus: qui aut facile aut non facile recipiant egritudinem. Eodem modo namque et in his potentia naturalis aduertitur: que eos facit vel languori crebrius subiacere: vel retinere peremnem sospitatem.

Augustinus
in pre
dicamen
tis suis.

Quartus

E Qui termini continentur sub hac
secunda specie qualitatis. Cap. ij.

Ilius autem secunde speciei discibilia inveniuntur
passim in libris de animalibus Aristotelis et Aui-
cenne et de vegetabilibus et plantis. Et in libris
simplicium et de complexionibus Galeni. Ubi animalium
et herbarum naturales explicantur potentie: et suarum ope-
rationum naturalia instrumenta. Sub hac tamē specie qua-
litatis accidentalis: multiplices termini continentur de quib-
us quedam possunt assignari regule ad cognoscendum qui
termini sint in hac secunda specie reponibiles.

Prima Regula.

Ones proprie passiones: non respectiue respec-
tu sufficienti cōtinentur sub hac specie vt risibile:
flebile: mugibile: rudibile hinnibile &c. Dicitur
notanter nō respectiue &c. Ad innuendum qd tas
les reponuntur ad predicamentum ad aliquid.
vt idem et diuersus que dicuntur proprietates substantie sue
ue entis. Similiter par et impar: que dicuntur proprietates
numeri et tamen reponuntur ad predicamentum relatio-
nis. Sed numerus et discretum: tanq̃ passiones multitudi-
nis: et continuus tanq̃ passio magnitudinis et tempus tanq̃
passio motus: fm aliquos clauduntur: sub hac specie secūda.

Secunda Regula.

Onuntur in hac specie: omnia nomina connotan-
tia sexum vt vir: mulier: femina: mas: masculus:
puellus: puella: vacca: iuuenca: taurus.

Liber

Tertia regula.

Discibilia etiam huius speciei sunt omnia nomina complexionum: vt sanguineus: cholericus: pituitosus seu phlegmaticus. melancolicus.

Quarta regula.

Omnia nomina significantia qualitates ortas ab illis complexionibus vt robustus: fortis: debilis: flexibilis: abilis: agilis: molle: durum.

Quinta regula.

Omnia nomina prime speciei: vel quasi omnia talia: trāsumpta ad significandum qualitates innatas: disponentes vel indisponentes suum subiectum: vt naturaliter superbus. naturaliter iracundus. naturaliter sciens. nō q̄ naturaliter scientias habeat innatas: sed q̄ habeat naturalem potentiam facile acquirendi scientias. Quemadmodum dicere possumus naturaliter ingeniosum: etiam si nondum scientias acquisitas habeat. ⁊ sic de alijs multis.

Doctrina prima circa secundam regulam de natura masculi et femelle.

Circa secundam regulam sciendum q̄ mas est aīal qđ in aliud valet generare. Femella vero q̄ in seipsum. hic enim ponit hoc in id: illa nō hoc in id suscipit in aīalibus saltem perfectis. ⁊ ad summū mas est aīal actu participans perfectioni: femina vero imperfectior. Est nāq; quēadmodum orbatus masculus: seu occasionatus. Unde vnus illorū scz mulier est vt masculus agonus. In potētia enim quadam femella est videlicet calidior: eo q̄ non possit digerere sperma ex vltimo alimento: masculus vero est potēs digerere ⁊ constare facere segregare sperma habens principium speciei. Femella nō est suscipiens impotens constare ⁊ facere. Est autē sexus rebus naturalibus mediante cōplexione vnū inseparabiliter annexorū. Hosce quoq; q̄ sexualis. insurgit distinctio ex particula in se naturalis principii caliditatis continēte: vtpote corde in sanguineis: in alijs autem ex eo q̄ ei p̄portionabile: ex quo siquidem organa dependent genitalia: ⁊ non econtra: vt sensere

Quartus.

nōnulli. Et si Anaxagoras posuerit distinctionē hūmōi in spermatibus existere. Empedocles in caliditate simpliciter et frigiditate. Aliqui pō in latere dextro matricis vel sinistro. Et Democritus abderites impropter obtinere sperma: quod prouenit a particula: qui sē aliquid: et maxime Empedocles impugnat de generatione animalium quarto. Quare Haly inquit. Complexio calida adiuuat ad generationē masculī. Caliditas enī cū naturalis fuerit adiuuat super digestionē. nam cum sperma digeritur: redditur virtus ipsius completa. frigiditas autem naturalis seu extranea digestionem prohibet. Unde sperma indigestum efficitur crudum et debile: et ideo latus dextrū matricis adiuuat in generando matrem caliditate sua. et sinistrū feminam frigiditate: sed caliditatis adiutorium aut frigiditatis: impedimentū huiusmodi non extat essentialis causa: sed magis equalis cōplexionis sē Aristoteles cordis virtutem reddēs fortiorē. ac eius oppositum debiliorem. Mas autem calidior et siccior femella. interdum namq; pōt contingere femellam calidiorē et sicciorē mare consistere. quod innuitur theoricē primo cap. xxiij. Ita in pluribus aīus cognitio: discretio: et constantia in viris maior q̄ in mulieribus. Primum quidem ostenditur: quoniam illud est calidi⁹ et siccior: in quo suo modo calidiora vigent elementa: scz ignis et aer: quorū vnus calidus est et siccus: alter vero calidus et humidus vigent in mare. Aqua vero et siccitas terrea remollita dominātur in femella: qđ tactus cū eorū actibus: et reliquis passionibus ostendit. Adhuc perfectius debet qualitatum combinationi perfectiori attribui: quod ex ipsius peruenit efficācia: mas autem femella perfectior. Quod autem femella reperiat mare quandoq; calidior et siccior hoc est ex parte causarum particularium.

Doctrina secunda que est tertie regule declaratiua de Complexionibus.

Complexio si Auicenne credamus est qualitas que prouenit ex actione ad inuicem et passiōe contrariarum qualitatum in elementis inuentarum: quorum partes ad tantam paruitatem redacte sunt: vt cuiusq; earum plurimum contingat plurimum alterius. Dicitur etiam q̄ complexio est effectus ex elementorum qualitibus alteratione resultans in mixtis. ipse quoq; Auicenna sufficientie secundo inquit. Complexio est qualitas ventens ex reciproca actione et passione qualitatum contrariarū in corporibus sibi

Auicēna
p̄ia p̄mi.

Liber

permixtis. Et. xij. vero animalium ipsius. Complexio est res acci-
dens ex qualitatibus contrariarum operatione in particulis mint-
mis diuisentibus et alterantibus eas ad inuicem. Substantia quo-
que seu subiectum in quo fundatur complexio tanquam accidens in suo
susceptiuo est miscibile. Unde secundum ipsius diuersitatem diuersifica-
bitur ipsa. Diuersificatur etiam complexio ratione cause consti-
tuentis: nam omne quod fit aut a natura aut ab arte vel a per se
vano. vii. metha. Siquidem penes naturam varietas attendatur
in ea: dicetur quod alia erit innata: alia fluens seu currens: que per
etates variatur differenter. Fixam quoque duplicem aiunt exister-
e: unam radicalem et principalem ut que a primis duobus in prin-
cipio constructionis acquiritur principis: spermate videlicet et
menstruo. Aliam quidem fixam et secundariam: qualis est sexus
ab illa priori radicali causata. Influens vero est illa que per des-
bitam sex rerum non naturalium administrationem paulatim ac-
quiritur secundum declinationis ipsius excessum diuersificata. Que au-
tem media existit: partim videlicet innata: partimque influens. Est
musculorum: ventris quoque et talium complexio influens siue in-
fusa: quia influunt eis a corde: cerebro et epate. Et partim innata
est quia non in alia influunt extra se: aut quia a primis spermati-
bus talis indita fuit innata natura ut Galenus scribit primo in-
teriorum capi. ultimo. Sed a per se vano causatur complexio ex
casu inopinato seu cum quis fortuito igni seu aque siue cuiusque
occurrit alioquin prauam imprimenti vel aliquando alteram com-
plexionem. Nam sanitas et salus sunt a fortuna quandoque: domus
autem et effigies nequaquam posteriorum secundo. Causatur etiam
ab arte: ut ostendit tyriace complexio qua venenum expellitur:
non quidem quod ars sit causa omnino: sed quia extat principium ap-
plicationis medicinarum adinuicem: ex quarum resultat contra-
ctionem complexionis primarum complexio secunda in totum vel
forma. Diuersificatur quidem tertio ratione ordinis: quoniam quedam
est prima ut aquositas lactis non affecte coagulo complexio frigida
et humida. Ceteri quidem frigida et sicca: butiri calida et hu-
mi. Altera vero secunda ut que lactis totius ex his constructa ad
temperamentum declinans: participans tamen plus frigido et hu-
mido: et similiter in arte. Complexio quidem prima in tyriaca est
natura vniuscuiusque medicine ingredientis eam: secunda vero que
ex predictis per applicationem artis resultat que venenum expellit:
et alios actus inducit in nulla medicinarum ipsam construendum inueni-
tos. De complexione equali seu temperata an possit in natura
Aristotele. reperiri. dicendum est quod Aristoteles et medici per complexiones

Quartus

temperatam eam que iusticie audiunt precipue et non que ponderis quia illam impossibile sit reperiri. In vniuerso igitur multo minus secundum Auicennam ut sit hominis complexio. Complexione enim ponderis equalem dare: figmentum est. Quoniam pondus ignis cum sit leuissimum in ultimo: quantomaius tanto leuius existit: unde ponderari non poterit: et alijs equaliter associari. Et licet communiter concedatur complexiones quo ad iusticiam in rerum natura fore tamen ut veritas ostendatur: et sapientum sermones verificentur non simpliciter: sed cum determinatione asserendum. Sed de hac in paradoxis nostris in tegni galeni ample dictum est. Quidam antiquorum omiserunt equalem seu temperatam complexionem: duas tamen complexiones ponentes calidam et siccam: et frigidam et humidam. visum namque fuit eis calidum non posse cum humido copulatum permanere cum calidum humidum exsiccat ipsum continuo in siccum producendo: neque frigidum cum sicco sociari priuatione digestionis inde consecuta superfluitatu crudarum et aquosarum generatiua. Quibus contradixerunt complexiones quattuor affirmantes diffusius: non enim oportet fieri quod dicunt quoniam calidum proportionatum ponitur humido immo nullum sine calido de generatione animalium quinto. Adhuc humidum illud est condensatum et alijs qualitatibus affectum non tale simpliciter sed a primordio. Neque frigidum etiam purum sine calido et siccum sine humido in altera complexione ita quod non possit talis copula diu durare. Alij quoque quattuor ponentes copositas solum videlicet sanguineam: colericam: flegmaticam et melancholicam videntur equalem indifferenter omisisse. Hos autem nititur exterminare quod plurime galenus. dicit enim eos dereliquisse complexione equali: que ceteras precedit potentia et bonitate siue hac enim nihil potest rocinari in theoria cum sit altarum regula et mensura directiua: ut fuit olim policreti statua apud grecos. Neque etiam in practica: cum omnis complexio distemperata conseruetur aut reducat seu curet relatione ad ipsam habitam. Et ideo alijs preferunt in regimine conseruatiua: ut apparet in tegni et in libro de regimine sanitatis. Nonnulli vero ipsorum dixerunt hanc sub calidam et humidam. quibus respondendum est quod licet huiusmodi complexio plus conueniat cum calida et humida quam cum alijs: quia temperata iusticialis a medico quesita tendit ad calidum: ut dicunt et humidum. essentialiter tamen differt et non per magis et minus: sicut per calidum et humidum principij primi gradus et principij secundi: propter quod concluditur complexione dari equalem et temperatam ex necessitate.

Auicenna

Opinio antiquorum.

Liber

Doctrina tertia circa quartā regulā de duricia z mollitie.

Durum quoq; z molle cum dicitur: ostendit potētiam naturalem. Durū siquidē est: qđ firmitate nature corruptionē sui non facile admittat. Molle vero: in quo est natura luxior: nec ad contraria repellenda sufficiens. Similiter salubres vel imbeciles dicimus: qui aut facile aut nō facile recipiāt egritudinē. Eodē modo nāq; et in his potentia naturalis aduertitur: que eos facit vel languorē crebri⁹ subiacere: vel retinere perēnē sospitatē. In hac autē specie qualitatis sūm philosophos nō est motus alterationis q̄ Aristoteles tacuit vt manifestū eo qđ naturalis potētia aut impotentia q̄ in hoc scđo genere locat̄ q̄litas nō reducitur aut remouet̄ nisi per alterationē in substantia gratia qualitātū precedentū: z tandē p̄ ipsius aut corruptionem dat̄ vel remouetur. Unde Auerrois. v. metha. Naturales potētie z impotentie sunt p̄parationes z potentie nō qualitates in actu: z iste p̄parationes cōsequūtur qualitates substantiales. Et inquātū sunt p̄parationes sunt p̄uationes. Et ideo non est perscrutatus de eis in. vii. phisicorū utrū in eis sit motus aut non.

Doctrina quarta quīte regule declaratiua.

In hac secūda specie qualitatis explicādo posuimus exempla aristotelis: vt pugillatores z cursores dicuntur scz in hac secūda specie: non eo modo quo dicuntur in prima specie. puta nō q̄ sint dispositi per qualitātē acquisitā: q̄ sic in prima specie qualitatis accidentalis reponunt̄. sed q̄ habeant naturalē potētiā idest dispositionē innatam: facile faciendū hoc scz h̄mōi actum suū. qui etiaz facilius producit dispositionē z habitū prime speciei. z inter qualitates significatas per scđam speciē: aut per terminos secūde speciei qualitatis accidentalis. Que qualitates: q̄uis sepe per eadem nomina significentur: non tamen vniuoce sed equiuoce.

Tractatus quartus libri quarti de Tertia specie qualitatis que est passio vel passibilis qualitas.

Quid passibilis qualitas. Caput primū.

Passibilis qualitas. Est immutatiua q̄litas sensus exterioris vel interioris: aut a tali generata: difficulter trāsitoria vt rubedo in aliquo naturaliter rubeo: aut alias bñ firmato vt in risis z in

Quartus.

vestibus &c. dicitur notanter vel interioris propter species reservatas in phantasia: que si haberent nomina imposita: ipsa clauderentur sub passibili qualitate dicitur vel a tali generata: propter includere gaudium quod causatur: aliquanta mora in finem: ex apprehensione alicuius convenientis. Etiam propter includere tristitiam aliquantum moralem. Similiter propter iram: aliquanto tempore durantem similiter et amorem: aut invidiam causatam ex apprehensione alicuius disconvenientis. dicitur notanter difficulter transitoria. propter excludere passionem: que convenit cum passibili qualitate in omnibus alijs clausulis: hac postrema excepta.

De passione.

Caput. ii.

Passio est qualitas immutativa sensus exterioris vel interioris: vel a tali generata: facile transitoria: ut rubedo ex verecundia. Dicitur vel interioris propter species sensibiles: decisas in sensum communem: quibus mediatis fit actualis sensatio. Que si haberent nomina imposita: ipsa clauderentur sub passione in presenti proposito accepta. dicitur vel a tali generata ut ira que facile labitur: proveniens ex offensa aut ex quo cumque alio. Dicimus enim passionem differre a passibili qualitate: tanquam facile mobile a difficulter mobili.

Qui termini assignentur sub hac specie tertia qualitatis.

Caput tertium.

Nedam possunt assignari regule incipientium ad cognoscendum: quod termini sint in hac tertia specie qualitatis reponibiles.

Prima regula.

Sub hac tertia specie: clauduntur omnes termini significantes qualitates: per aliquem quinque sensuum perceptibiles: ut lumen: albedo: et nigredo per visum. Sonus vox: et echo: per auditum

Liber

Sapor dulce et amarum per gustum. Odor et eius differentie per olfactum. Calidum: frigidum: humidum: siccum per tactum toto corpore expressum. immo generaliter omnia nomina significabilia qualitates immutabiles sensuum. Item omnia nomina significabilia species multiplicatas ex obiectis quinque sensuum. si inueniantur imposita aut alias: ficta ad significandum tales.

¶ Secunda regula.

¶ Omnia nomina colorum ut album: nigrum: rubeum: fuscum: viride.

¶ Tertia regula.

¶ Nomina omnia sonorum: ut sonus acutus: vel obtusus aut grauis: vel mediocris.

¶ Quarta regula.

¶ Omnia nomina saporum: ut sapor dulcis: amarus: stipticus: potius.

¶ Quinta regula.

¶ Nomina omnia significabilia affectus sensuum: vel qualitates generatas ex appetitu sensitivo: que a medicis dicuntur accidentia anime: ut ira: inuidia: gaudium: leticia: timor: dolor: palor: verecundia: erubescencia: et notate sensuum quinque affectiones intellectus significantes: non per hanc speciem tertiam: sed per primam speciem qualitatis accidentalis.

¶ Doctrina prima prime regule declaratiua.

Primum genus qualitatis siue species: passive qualitates et passionibus: que sunt homini: austeritas: caloratio: et frigidatio: et albedo: et nigredo. Que non idcirco passive qualitates dicuntur: quia patient aliquid: sed quod faciunt passionem. Vel namque ut dulce sit: non a dulcedine aliquid quod passum est: sed dulce gustantibus efficit passionem passive autem qualitates rectius dicuntur: albedo: nigredo: et horum media: id est rubor et palor: hec enim non nisi anime vel corporis passione nascuntur. ut enim nigrescat aliquid. corporis passio est: ut palescat vel rubescat: anime. Que cum turpitudinis verecundiam ferre nequit: quasi ad obtentum sui: sanguinis copiam in exteriores corporis partes fundit eoque fit ut pudore nimio rubescamus. Palor quoque similis anime passionem consistit: cum percussa metu nimio ad cordis vltiora confugit eaque sanguis insequitur: ideo ut desertum sanguine quod est in prospectu corpus albescat. hec anime passio ita a philosophis vera esse firmatur ut etiam si palor vel rubor in corpore fugiter pseueret: simili passione asserat euenisse. hec igitur qualitates si in corpore pseuerent: quia sunt eas

Quartus.

Quales dicimur: ipse quoque qualitates passive censeant. Si enim non ad breve tempus existerint: ita ut cito discedant. passionibus eas potius nominamus. Non enim quis si ad tempus iratus est: aut erubuit: aut incaluit: aut refriguit: mox ad statum nature iterum redditurus: rubicundus: vel trucidus: vel calidus: vel frigidus appellari potest: si ad tempus aliquid passus est. Erit ergo ut diu Augustinus scribit inter passivas qualitates et passionibus ista discretio: quod passionibus ad tempus exorte facile commutatur passivae vero qualitates secundum quas quales dicimur: perpetuo perseverant.

¶ Secunda doctrina secundae regule expositiva.

Color est extremitas corporis perspicui: in corpore terminato: id est color est qualitas in extremitate corporis terminata siue opaci: quod perspicuum tangit. Diffinitio autem coloris explicat suum esse formale quo visibilis est in lumine. Unum lumen extremitatem dyaphanum illuminans: colorem exte-
stet in extremitate opaci contingit: actuat et visibile reddit. Cum enim haec pars illuminata est. color videtur: etiam si medium: aut locus oculi illuminatus non fuerit. Si autem locus coloris illuminatus non sit: et ceteris illuminatis videri nequit: hinc Aristoteles ait lumen facit quodammodo potentia colores actu colores: quia facit eos actu visibiles qui in tenebris: aut profundo opaci erant potentia visibiles. per se autem color dicitur visibilis: quia in seipso habet causam: esse visibilis. Ad generationem colorum: qualitatum primarium actionem: et lucis diversam in alterationis terminationem concurrere probabile videtur: et hoc quidem tam in medijs quas in extremis cum sint qualitates eae simplices medijs sicut extremis. Extremorum tamen naturam participare dicunt: quia ex diverso eorum extremo-
rum concursu generari habent. Et in generatione rubei: eae extremorum eae concurrunt: ideo hic color locum medijs verius obtinet. nonnulli quoque etiam ex superuacuatione pulvis colorati: super coloratum terminatum: medijs colores videntur: ut est color apparatus ex supereminetia unguinis super sanguinem digitorum. hac via plerumque pictores varias colorum species effingunt. Colorum species certo numero designant: septem enim sunt scilicet albus flauus: croceus: rubeus: purpureus: viridis: niger: ad quas ceteri reducti habent secundum nature participationem. Colores insuper diversificari apud visum habet diversitatem lucis super eos orientis. propositum. xij. per me partem perspective cois affirmat.

¶ Doctrina tertia regule tertiae declarativa.

Ad istud suorum et vocum est apprehensum: dinoscit igitur eorum acuitatem gravitatemque: lenitatem et asperitatem atque magnitudinem. Organa autem eius sunt cerebri molles nervi et aures: sed ex his maxime quod cartilagineum est: ad sonitum enim ut voces apta est cartilago. Verum solus homo et similia non movent aures: reliquis in universum: modo aurita sint: eas moventibus.

Liber

Quarta doctrina Quarte regule explanatiua.

Custus saporū receptiuus est: organa vero eius līn-
gua: et magis huius extrema partitula: preterea et
palatū: in quibus sunt nerui ex cerebro dilatati: qui fac-
tam assumptionē principii hoc est cerebro renūciāt.
Saporū q̄litates q̄ gustatu e dicunt: sunt hee: dul-
cedo: acuitas: acedo: stypticitas: austeritas: amaritudo: salitas
piguēdo. has em̄ gustus dignoscit. Ceterū scōm has qualitates
aqua sine qualitate esse dī: eo q̄ nullā harū in gustu ostēdat: s̄m
alias em̄ puta frigiditatē et humiditatē: sibi connatā habet qua-
litate. Stypticū aut̄ et austerū s̄m magis et minus adinuicē diffē-
runt. Ergo gustatiue qualitates simplices: he sole fere dicende
sunt: cōposite fere infinite. vnuscuīq̄s em̄ sp̄i et aliatū et plātārū
pprie qualitates existūt: quippe aliā (si ita p̄tingat) sille carnis
et caprine. itē aliā qualitatē percipim⁹: tōq̄ nō edocti qualitatē sit
allata caro: in gustu agnoscim⁹. hoc aut̄ nequaquā eueniret: nisi di-
uersa esset vnuscuīq̄s gustabilū qualitas. vñ cū infinite sint: et
oīno adinuicē differentes: nullus eas generatim cōprehenderit.
Item in quibus vna queplā simplicis qualitātū dīatur: in his s̄m
vnitorū spēm differētia cognita est: in caricis itaq̄ et vuis passis:
et dactilis: dulcedo p̄dīatur. Causat saporū scribit Auerrois
per admixtionē substantie sicce cū humida: q̄n coquunt p̄ calorem
decoctiōe determinata. ipse em̄ q̄nto colliget p̄nūclauit esse no-
uē saporū spēs inter quas insipidū cōputauit: licet Auicēna dī-
xerit q̄ q̄ insipidū saporē tenet: eorū insipida sunt verba sunt em̄
s̄m Auicēnā solū octo scz dulcedo: amaritudo: acuitas: salsedo:
acetositas: pōticitas: siccitas et vinctuositas. Odoratus etiā aut̄
sub hac specie collocat. fit aut̄ p̄ nares: trāsmittētes ad cerebrum
euaporatiōes: terminat aut̄ ad terminos anteriorū vētriculorū
cerebri. Hī em̄ cū natura vaporatiui existāt: euaporatiōes facile
deprehendūt: dictū est superi⁹: vnūq̄q̄s sensoriū: s̄m similitudinē
quandā et familiaritatē ppria sensibilia cognoscere: nō tñ cere-
brū huic sensui: sicut alijs sensorijs: neruū sensitīuū misit: s̄ in ter-
mino suo: neruorū ei⁹ vsum adimplet: et vapores suscipit. vapora-
tionū s̄o cōmunissima differētia est: bonus odor et malus odor:
et mediū horū qd̄ neq̄ bene olet: neq̄ foetet. Fit aut̄ bonus odor:
humidus q̄ in corpe sunt: exacte digestis: medio modo: media fit
dispositio: cū s̄o nequaquā vel min⁹ digerūt: mal⁹ odor aggnit.

De passionibus anime quas medici accidentia vo-
cant anime. Doctrina quinta.

Auerrois
tij. collig-
get.

Quartus.

Diffinitiones siue aīe accidētia substantie sunt aīales
 cōstitutue: siue hīs em̄ vita nō cōstat: quare cum
 equo ce dicat passio: distinguēda prius est equo:
 catio. Dicit itaq; passio: q̄ corporalis est: vt egritu
 dines ⁊ vlcera: dī insuper passio siue affectio que
 ipsi⁹ aīalis est: de qua nūc hīc sermo: vt cōcupiscē
 tia: ira: tristitia ⁊ gaudiū. Est hō cōiter quidē ⁊ generatim aīa
 lis passio: quā voluptas sequit⁹ ⁊ dolor: sequitur em̄ passionē dolor
 neq; ipsa passio existit dolor: nā si hoc esset omne qđ patit⁹: etiam
 doleret: nūc aut̄ insensibilia patiunt⁹ qđdē: minime tñ dolēt: nō igr̄
 passio est dolor: sed passionis sensus: quā intēsam esse opz: vt sen
 sui subijciat⁹. Passionū aut̄ que aīalibus obueniūt: hec est diffini
 tio. passio est motus appetitiue virtutis: sensibilis in imaginatio
 ne boni vel mali: boni quidē suspitio ꝓcupiscentiā mouet. mali ve
 ro suspitio iram. s; vt diuo Gregorio niceno placet sic. passio dif
 finiri pōt. passio est iratiōabilis mor⁹ aīe: ꝓpter suspitionē boni
 vel mali. In cōi aut̄ passiōe ⁊ ita diffiniūt passio est mor⁹ in aliud
 ex alio. Actus hō est mor⁹ opatiuus. Opatiuū aut̄ dī q̄ ex seipō
 mouet: ita igr̄ ⁊ ita actus est irascibilis. passio insup duarū par
 tiū aīe est: imo toti⁹ corpis: cū em̄ ab ira violēte ad actiōes impel
 litur: ex alio in aliū fit mor⁹: quē dixim⁹ esse passionē vel affectio
 nē. sed ⁊ fm̄ aliū modū: act⁹ passio dī: cū scz ꝓter naturā fuerit.
 Eqdē act⁹ est fm̄ naturā: mor⁹: passio hō ꝓter naturā iuxta hāc
 itaq; rōnē: act⁹ passio dī cū nō fm̄ naturā moueat: siue ex seipō si
 ue ex alio: q̄re pulsabilis mor⁹ cordis: cū s; naturā fiat: act⁹ est: cō
 cussori⁹ hō passio dī. Nā ex motu fm̄ saltū ē: q̄ est ꝓter naturā. Ne
 quaq; igr̄ mirū existit: vnā ⁊ eandē rē: passionē ⁊ actū notari: nā
 put mot⁹ sunt: ex passiua vi aīe ⁊ affectiōe: actus censet⁹: quaten⁹
 vero imoderatī ⁊ nō fm̄ naturā: minime act⁹ sunt sed passiōes si
 ue pturbatiōes: ergo mor⁹ irrōnalis partis: motus est fm̄ ambo
 hec diuisus. Nō oīs aut̄ mor⁹ passiue virtutis passio nūcupat⁹: sed
 vehemētiores a sensum pueniētes: parue em̄ motiōes ⁊ insensi
 biles nōdū sunt passiōes: q̄ppe passionē habere opz magnitudi
 nem intēsam: ideo passioni adijcit⁹ motus sensibilis. Minuti em̄
 motus: sensum latentes: non faciunt passionē vt dictū est.

De voluptatibus doctrina sexta.

Manifestatum est fm̄ vnumquemq; sensum: alias esse
 operationū species: ⁊ item voluptates: alie em̄ tact⁹
 ⁊ gustus sunt: ⁊ alie visus: auditus ⁊ odoratus: pu
 riores autem sunt sensuum: qui non appropriant
 tes sensibilibus: delectant: vt visus audit⁹ atq; odo

Liber

ratus. Sz z excogitationū due spēs existūt: z harū h̄ qdē est actiua: alia h̄o p̄tēplatiua. līq̄t īgī voluptatū itē q̄ hos act⁹ sequunt̄ duas esse spēs: sz z harū p̄tēplatiua purior est actiua. At reuera hoīs p̄prie: q̄ten⁹ h̄o est: excogitatie sunt: cōes h̄o cū alijs anīs malibus: fm qd animal est: que sensibiles existunt.

De ira doctrina septima.

Galen⁹ i
libro de
differen-
tijs febrū
Gregori⁹

Ira ut Galeno placet est ebullitio qdā: z mot⁹ vehemens irascibilis virtutis: q̄ in ip̄o corpe cordis insidet: cū calefit ip̄a sub a. Et in. ij. de accidētīz morbo ca. ij. Ira est feruor caloris in corde existētis p̄pter motū aie. z ut dīu⁹ Gregori⁹ nīcen⁹ scribit: ira ē feruor sanguinis q̄ circa cor est: ex euaporatiōe vel turbatione fellis facta: ideoq; z fel dī z fellea. Est autē z qñ ita est: recruciatiōis appetit⁹ lesi em̄ vel estimātes ledi: irascimur: z fit tūc mīxta passio ex cōcupiscētia z ira. Spēs autē tre sūt tres. ita q̄ vocat̄ fel z fellea dī ira cūdia. Ac ita principiū z motū habēs. ita adhuc est ubi bilis est permanēs: inueterata malī memoria dicta a manēdo z memorie tradēdo. z isto modo nō est passio sub hac specie q̄lītatis ponenda. Furoz autē est ira. tēpus obseruans ad vindictā p̄terea ira est mētīs appetitor: z cupiscētie vīdex. Cū em̄ rē aliquā z cupiscim⁹: a qua phibemur: ob id q̄lī iniuria affecti: irascimur: rōne ipsa iuste vindicte inīam in hos ferēte: q̄ rerū ordinē z naturā nō custodierint p̄sertim si suapte natura ordinem seruantiā: hunc peruersa transgrediantur.

De tristitia z eius speciebus doctrina octaua.

Ihaly ab
bas. v.
theorice.
ca. vltio.

Dīu⁹ gre
gorius.

Tristitia apud Ihaly abbatē q̄nto theorice est naturalis caloris ingressus ad corpis interiora paulatim: in tātū qñq; q̄ corpi febrē vnt⁹ dīet afferat. cui⁹ si dīuturnus tps fiat: corp⁹ fortiter calefacit: oīaq; calefiunt mēbra: solidaturq; calor naturalis in p̄ncipalib⁹ mēbris fitq; ab inde ethica febris. Tristicie vero spēs vt Gregori⁹ nīcen⁹ scribit sunt q̄ttuor acedia: anxietas: inuidia: z mīa. acedia est tristitia vocē adimēs. anxietas tristitia est aggrauās. inuidia in alienis bonis ē tristitia. Misericordia autē tristitia ē in alienis malis: i solis corpis voluptatib⁹ sup̄abūdātīe repiunt̄. cōtēplatiue em̄ cū sūme existāt z p̄fectionē possidētes: excessū nō suscipiūt neq; em̄ aduersat̄ eis tristitia: neq; cū cura antīs tristicie p̄tigūt.

Quartus.

De timore et eius speciebus doctrina nona.

haly ab
bas eodē
libro.

Timor haly teste est naturalis ingressus caloris ad interiora corporis propter animam ab aliquo nocenti fugam: et exasperati: cum sit nature animam a nocentibus et subterraneis quod non posuit timere et fugere. quod sentit Aristoteles in x. problematum: problemate. lxi. dicens. Timor est in frigidatio exteriorum et caloris actio ad partes interiores sub corde. Et dividit timor in sex. in segnitie: erubescencia: verecundia: stupore: terrore et agonia. Segnitie (ut Gregorius inquit) est timor future actionis. erubescencia est ex magna imaginatione timor. verecundia timor est ex incognita imaginatione. agonia homo non potest de rei timor est. Formidantes enim non fortunati actionem nostram: agonia patimur. Erubescencia autem timor est in expectatione puti: optima sane passio. At verecundia in turpi re perpetrata timor est: neque hec caret spe salutis. In hoc differt erubescencia a verecundia: nam quod verecundia in quibus propter eam egit: sese submergit suppressitque: quod homo erubescit: timet ne in suggestionem alius quam reprehensionem incidat. Vocant autem veteres sepiuscule Erubescencia verecundia: et verecundia erubescencia: nominibus abutentes. fit porro timor secundum circumfrigidationem calido omni ad cor quasi ad principalem concurrere: quemadmodum plebs quando cum timet: ad principes refugit. Galenus Tristitia autem organum est os ventris. Hinc enim evenit ut mordicatio tertio de nervis in tristitia sentiat: sicut Galenus in tertio demonstrationum pro monstrandis: his verbis. Tristitia: non parum rubre cholere in ventrem defluit: quod mordicationem eis tribuit: et non quiescit a tristitia et mordicatione: priusquam euomuerit cholera. Sit enim mordicatio eis deorsum sub ea cartilagine quod secundum medium pectus est: quod ensiformis nominatur. Mul Hippocrato autem superius iacet cor: diaphragmate enim venter inferior est: cor crates. Non superius. Consuetudo enim nomenclature veteres cor et os ventris vocant sicut Hippocrates et Thucydides in pestilentie libro scribentes ita. Cum in corde firmabatur: euerterebatur illud: et omnes cholere ex purgationibus. quotquot a medicis nominatae sunt: sequebantur. Quod enim evertabatur: os ventris erat: quod coquebatur vomere: non autem cor erat: quod patiebatur. Ergo irrationalis vis animae quod rationi obtemperat: hoc habet modo.

De gaudio doctrina decima.

Gaudium naturalis est exitus caloris ad corpus ex exteriora: eiusque diffusio: quae si paulatim facta fuerit animam habet confortare caloremque naturalem in omni corpore et humores temperare et sanguinem caloris temperantia naturalis augere: compulsiomque corpori facere:

Liber

Itaqz et scribit Ithaly abbas theorice quinto cap. ultimo. omnibz
conuenit corpibus temperatis: nisi qd quando semel subitūqz sit: alii
quando interficit: naturalis dissolutio caloris et dispersio. Fere
ei hamessus nimietate gaudij: qd illi subitū supuenit: interfisse.

De caliditate et frigiditate Doctrina vndecima.

Caliditas et frigiditas a quibusdam pluribus modis ac
cipiuntur. Uno modo vt significet qualitates acqui-
sitae: post completum esse rei. Et sic conformantur ad primam
speciem. Secundo vt significant qualitates innatas. sic
cum secunda specie similitudinē gerūt qualitatis accidē-
talis. Ideoqz Aristoteles p ipsa superius verisimiliter explica-
uisse dicebat. Sz tertio modo accipiuntur magis proprie: vt signifi-
cent qualitates sensibiles: siue sensuum immutabiles. Et ita pro-
prie vere sunt in hac tertia specie reponenda. In alijs nō nisi ve-
risimiliter. in prima em̄ et secunda speciebus ponuntur solū qualita-
tes accidentales sensibiles vere et proprie. Sed per tertiā et quartā
species: significantur solū qualitates accidentales sensibiles vt etiā
supra dictū est. De frigiditate autem dicendū est qd est naturalis
aque passio seu proprietates sibi naturaliter primū inherens. ter-
re vero acquisita. Ithaly abbas et Auicēna maxime prima primi
cap. de virtutibus et sexto naturalis nituntur ostendere frigiditatem
non habere ingressum in operationē nature neqz ordinē in virtut-
ibus ipsius. Supponit em̄ auicēna oīum operationes virtutum
per modū existere. Frigiditas siquē motū tollit cū paralyticatus
et mortificatus qd est mobile reddat. Ideo cōcludit operationē vir-
tutum que conueniūt appetitibus nō ingredi naturalibus essen-
tialiter eo qd tollat motū quē ponit in rōnem opatiōis cōcidere:
sz p accidēs pparādo instrū. puta spiritū et vīositatē in expulsio-
ne ingrossando. Motuū tñ et nō valet. Ponit nāqz Aristot. qd mo-
tus pstat nō solū caliditate: verū etiā frigiditate: et qd ptes aīalū
calide et frigide et motibz eorūde coagulationē suscipiūt. Rursus
oēs cōsentiūt qd frigiditas sit cōtrahēdo mouere de circūferētijs
ad cētrū. Cōtrahēdo em̄ pgregat que sunt eiusdē tribz et alieue
secūdo de gñatione et corruptioe et quarto methauroz. Caliditas
quoqz motū vt cōtrariū hz homogenea solū cōgregās et ethe-
rogenia ppellēs. Dicēdo est igit qd frigiditas ingreditur essentiali-
ter operationē nature et nō p accidēs tñ. Nō tñ adeo remanet frig-
iditas elata in aīalibz: et maxie in nobis vt caliditas. Cōstat em̄
qd si natura iuxta Aristot. gñaliter sumat qd frigiditas fere equa

Ithaly ab-
bas et au-
cenna.

Quartus

Alter opatiōez ingredit̃ nature: vt ⁊ caliditas. Nisi em̃ frigiditas
 essentialiter opatiōē ingrederet̃ nature caliditatis excessus cō/
 positū destrueret̃. Et licet ponā frigiditatē essentialiter ingredi
 opatiōez nature: magis tamen remisse: puta sub minori excessu
 caliditatē remittēdo ingredit̃ q̃ caliditas. Unde Galenus in li-
 bro de typo. Ex calido ⁊ frigido cōstat mixtio: l3 ip̃z calidū prin-
 cipaliter sit de intētiōe nature. q̃ per ipsuz sūt motus ⁊ opatio-
 nem nature oēs quibus repugnat cōtrariuz: attamen frigiditas
 magnū similiter exhibet iuuamentū. ⁊ hoc q̃ cū de natura calidi
 sit tū moueri sursuz ⁊ secū appositū trahere si frigidū nō impedi-
 ret festinaret ad distantia valde longam: sed id impedit. Quare
 Auerrois tertio Colliget cap. i. Mēbra (inqt) nō agūt ⁊ patiun-
 tur nisi cū quodā calore temperato ⁊ frigiditate pportionalī ei.
 Ostēdūz ei est naturali p̃te frigiditatē eē in corp̃e sicut in s̃m tē-
 perās naturalē calozē. Idē q̃z de causis lōgitudinis ⁊ breuitatis
 vite Caloz mēsuratus cū frigore dat gñationē ⁊ p̃p̃iā formā na-
 turalē. Tu tū itelligēq̃ eq̃litas ⁊ sanctas magis p̃tinet caliditati
 q̃ frigiditati. Et Aristot. nō dixit simplr frigiditatē accidētali-
 ter opari: s3 q̃ p accidēs respectu caliditatis. min⁹ ei opat̃ p se ad eē
 q̃ solū apli⁹ p̃tēperādo: frigiditas ei i nobis i minori pmanet cali-
 ditatis excessu. De calore aut̃ sciēdūq̃ ad p̃is caloz duplex dat̃
 distinctio quaz vna sumit̃ a p̃ncipio p̃cessiuo. Altera aut̃ ab ip̃i⁹
 eē: s3 q̃z primā caloz est duplex vn⁹ q̃dē simplex impmixt⁹. Alter
 nō cōposit⁹ ⁊ pmixt⁹. Simplex q̃dē duplex ēt rep̃it̃. hic q̃dē ele-
 mētari⁹ q̃ q̃dē est q̃litas p̃p̃ia. ignis iō ip̃i⁹ formā inseparabiliter
 cōcomitās vt p̃tes ātiquoz estimauerūt ip̃z fore ei⁹ formā essen-
 tialē: q̃d a nobis alibi impugnatū est. h̃ aut̃ caloz gñatiū⁹ existit.
 Caliditas nāq̃ vegetabilū neq̃ est ignis neq̃ ab eo p̃ncipiū su-
 mit̃. Cōfert tū ad materiē p̃parationē alterādo ⁊ trāsmutādo vt
 introducā i eā velut caliditas ⁊ frigiditas in susceptionē forme
 ab aīa artificis gladij. Et est alter caloz simplex celestis viuificās
 ⁊ inesse p̃seruās p motū spheraz ⁊ orbū oīuz viuētū germia nūq̃
 cōsumptionē ⁊ p̃emptōez inducēs q̃d i sp̃mate oīm inexistit. Est
 aut̃ caloz ali⁹ cōposit⁹ ex his āndictis duob⁹ q̃ q̃dē ē aīaliū caloz
 ⁊ vegetabilū vtrūq̃. Est nāq̃ aīe q̃z ali⁹ velut p̃paratiū⁹ existit
 materiē: vn⁹ nō datiu⁹ q̃si forme. h̃mōi q̃dē caloz duplex ē q̃ scōo
 Colliget caplo de declaratiōe p̃p̃ie actiōis ⁊ passiōis in quolibet
 mēbro caloz dī cōplexiōis in oīb⁹ diffusus reptus i mēbris
 potissime in corde caloz appellat⁹ innat⁹. Ex p̃tute aut̃ caloris
 istius in corde fulciti caloz ali⁹ gñat̃ vt fluēs ⁊ ad mēbra diuersa
 discurrens. Ex quo ⁊ calore āndicto cōficiť terti⁹ q̃ q̃si forma mē-

Galenus

Auerrois

Auerrois

Liber

- briorum existit: quo mediatē et virtute aīe velut principaliori mē-
 briorum omnia sua perficit debita cōplexiōe supposita actionē et
 passiōem. Calor quippe cordis conseruat respiratiōe: quī pō in
 reliquis partiū has et transmissiōe caloris a corde ad ipsa. Istos
 etiaz calores in plerisq; locis canonis tetigit Auicēna inquitens
Auicēna. Calor innatus qui in nobis existit vel intus est per quē calor in-
 natus iudicatur et influēs. Hūc quoq; calorē nō simpliciter sed in-
 natum et naturalē multotiens appellat. Sed de calido dicendū
 est q̄ calidū s̄m Galen. accipit dupliciter. vno modo pro subiecto
 seu corpore calido: et pro qualitate improprie tñ cū cōcretū im-
 portet aggregatū ex subiecto et accidente: denotans primo acci-
 dens et cōsequēter subiectū qđ voluit Auerrois. .iiij. metha. qđ
Auerrois. econtra censuisse impingit Auicenne. Est et calidū quoddā actū
Auicēna aliud potestate de priori aut sermo. De calore autē naturalit̄ spī-
 ritu quidam dixerunt. Cōmittēdo improprietatez in sermone q̄
 calor id est calidum corpus et spīritus idē sunt realiter licet diffe-
 rant ratione. Improprietas vero locutionis apparet quonā cō-
Auicēna. cretum per prius nominat accidens q̄ subiectū contra Auicē-
Auerrois nam cōmentator. .iiij. metha. Galenus tamē simplicium. v. cap. v.
Galenus distinctiōis secūde imponit Hippocrati q̄ calor et spīritus idem
 existunt non solū accidente verum etiā essentia naturali. Sciam⁹
 tamen q̄ ipse non voluit per sermonē suū vt calor innatus sit aliū
 q̄ illud qđ nos noīamus spīritū et est ille qui fixus est in corpore
Galenus cutisq; aīalis. Quinto quoq; de accidenti: sermo reperitur ambi-
v. de acci- guus qua auditur vt calor sit idem cum spīritu et alius quod for-
deni. tasse contingit errore cōstantini monachi. Sed q̄q; calor et spūs
 sint idem realiter et idem subiectiue: nihilominus differūt rōne.
 Calor enī dictus est: eo q̄ calefacit: subtiliat: digerit et maturat:
 congregat homogenea et etherogenea disgregat et cetera taliū.
 Spūs autē ab eo q̄ spirat pulsatur illuminatur et virtutē ad suas de-
 fert peragēdas actiones. Fuit etiā Ihaly opinio q̄ spīritus et ca-
Ihaly ab liditas innata sint duo vapores naturales in corpa: corpe videlz
bas. aerea subtilia inter quos existit dīa: eo q̄ spūs subtilior est calo-
 re innato et calor innat⁹ grossior et pluris hūiditat. Sz h̄ positiō
 sicut sonat stare nō pōt. Est ei tria ponētib⁹ in corruptiōe aīalis
 calorē sui subtilitate ad ignē puerit. spūs autē ad aerez. .i. theoricē
 cap. v. et Isaac in plerisq; qđ etiā nomē indicat caloris: cuz si qđ
 ab igne descēdēs subtilissimo corpore et leuissimo. Et idē p cōclu-
 sione hui⁹ capli dicim⁹ q̄ res naturales sunt septē solū. naz calor
 qđē p corpe calido ad spūs deducit tanq̄ ad cōpositū ex calore
 et ex corpe vaporoso quodā spō iformato. put pō q̄litas calor sub

Quartus

complextione locatur maxime. Duplex tñ est spūs scz innatus cōs
plantatusz fluens seu currēs. pñmus quidē pdurat idē cōtinuei
quod nomē ipsius ostendit z est innatus cōplantatus pñcipas
lius in corde ceterisqz partibus eius virtute pmanet numero vñ
idemqz cōtinue. Cōfigurāt nāqz partibus formalioribus z sper
maticis. Alteratur tamen z trāsmutatur sicut z ipse non minus.
Fluens vñ seu currēs vt nomen denotat nō pmanet idē semz
per verum aliū efficitur z aliū tempore non longo materialis
busqz particulis z sanguineis proportionatus. quomodo autē
spiritus innatus educatur in esse cū spermate: ac de ipso ante cor
dis constructionem: ac fluens corde genito z eorum actibus. In
aggregatore nostro ample dictum est.

Tractatus quintus de quarta specie qualitatis ac
cidētalīs scz formæ vel circa aliquid cōstans figura.

Quid forma z figura. Caput. i.

Quartam nunc qualitatis speciez tractemus: in
qua sunt forme z figure. Sed vt inquit Augusti
nus figure in corpibus: forme aīalibus tribun
tur. Figuras em̄ tūc designam⁹: cū vel trigonū
vel tetragonū: vel conū: vñ cylindrū vñ spheram
dicimus. Formas autē cū formosos asserim⁹ aliquos vel des
formes. Forma ei ē ex nūero aut nūeri pportiōe pueniēs q̄li
tas. Figura vñ: ex cōtinui terminatiōe forma nūerū: figura vñ
magnitudinē respicit. Siquidē forma est q̄litas ex nūero aut
nūeri pportiōe: h̄ est habitudine z descriptiōe situqz pueniēs
vt si quis siscitet q̄lis est ternari⁹: Rñdē est trigon⁹ q̄lis q̄
ternari⁹: est q̄drat⁹: q̄lis octenari⁹: ē cub⁹. h̄ ei noīa re ipā q̄ti
tatē significāt z substātiā: rō tñ est q̄litas. Figura vñ est ex cō
tinui terminatiōe pueniēs q̄litas: h̄ ē figura est magnitudo
aliquo termino aut terminis pclusa. Et reipsa qdē figura est
quātitas z substātia: rō vñ ē q̄litas. Triangul⁹ siqdē accipit
pro ipā supficie: denotādo eā esse tribus lineis rectis clausaz
hec spēs arithmeticez geometrice ppuos pplectit terminos.

An figura sit alia res a substātia. Cap. ij.

Liber

Sunt autē quedam in genere qualitatis que im-
portant res distinctas a substantia ita q̄ illa res
nō est substantia sicut sunt albedo: nigredo: color
lux: sciētia ⁊ h̄mōi. Quedam vero sunt que non
important alias res a predictis qualitibus et
substantiā cuiusmodi sunt figura: curuitas: rectitudo: dēstas
raritas: triangulus ⁊ h̄mōi. Ad sciēdum autem quādo qua-
litas debeat poni alia res a substantia ⁊ q̄n non. hac arte quā
posuit Okam cōuenit vti q̄ quādo talia p̄dicabilia possunt
successiue verificari de eodez que nō possunt simul verificari
propter solum motū localem non oportet q̄ talia p̄dicabilia
res distinctas a substantia significēt: sicut talia p̄dicabilia
curuū: rectum propter solum motū localem possunt de eodē
verificari successiue nam quādo aliqd est curuū si postea nul-
la re adueniente sibi partes ipsius mouētur propter motum
localem dicetur rectū ⁊ propter hoc rectitudo ⁊ curuitas nō
important alias res a rebus rectis ⁊ curuis. Et similiter dici
pōt de figura. Sed nō sic est de albedine ⁊ nigr̄dine de calō-
re ⁊ frigore ⁊ h̄mōi. nō em̄ p hoc solū q̄ aliqd vel partes ei⁹
mouent localiter fit aliqd calidū vel frigidū. ⁊ iō oīa talia im-
portant res distinctas a substantia.

¶ Qui termini ponantur sub hac specie quar-
ta qualitatis. Caput. iij.

¶ Prima regula.

In hac quarta specie: quā aliq diuidūt in duas
aut tres species: continent oēs termini: signifi-
cantes dispōnē rōne cuius res dicunt formose:
aut deformes. vt decorus: venustus: pulcher: di-
stortus: crispus: caluus.

¶ Secunda regula.

¶ Omnes termini significantes quātitates rebus rōne figu-
rarum attributas: vt rectū: rectitudo: curuū: curuitas: trian-
gulare: sphaera: sphericū: rotundū: oblongū: orbiculare ⁊c.

Quartus

¶ Tertia regula.

¶ Omnia nomina litterarum s'm q' littere: non autem s'm q' elementa idest s'm figuram quā habent in scriptura: et nō s'm potestatem: aut vocale nomen. sic enim ponuntur in tertia specie: tanq' qualitas sensibilis.

¶ Quarta regula.

¶ Omnia nomina significantia res artificialiter factas: vt domus: mēsa: scannum: securis: balista: cocblear: olla: lebes: cratber: ciphus &c. Et generaliter omnes termini qui predicantur in quale: de terminis predicamēti quantitatis vel de prima substantia: ratione quātificatiue dispositionis vt querendo quale est hoc quantum: vel qualis est hec substantia ratione quantificatiue dispositionis: conuenienter respondetur. est tunica: est capucium: aut camisia.

¶ Doctrina prima de plasmate.

Morbus namq' plasmatīs qualitas est: et in ipsa fundatur quarta specie scilicet forma vel figura morbus autem in plasmate superficiem importat cum sit lenitas et asperitas que sunt qualia quedam circa positionez existentia. Ex eo nāq' q' partes sic sunt dispositę et vne alterius emine'tes vel equaliter in planū iacentes talis in sensum relinquitur dispositio. Morbus vero numeri et quantitatis vt continue ac positionis est qualitas in quantitate vel positione fundata. Unde Auerrois tertio Colliget. In officialibus mēbris est morbus in qualitate: et etiam est in quantitate. Et subdit q' etiam in positione ac colligantia. Numerus em̄ quantitas seu positio nō est morbus: sed mala qualitas in eis fundata: sicut lapis aut vermis s'm communem medicorum opinionem morbi nō extant: sed malitia dispositionis vel habitus ipsorum essentialiter lesiua. Aliqui tamen et maxime recētiores auctores quos nominales vocant lapidem in vesica morbum dicunt substantie: similiter et vermes in vētre. Et sic apud eos duplex est morbus scz morbus qualitas et morbus substantia. s'lt et morb' in numero. qz numer' a reb' nūerat; nō distīguīt sicut nec figura a re figurata.

Auerrois

¶ Quid lenitudo. asperitas. raritas et densitas. Doctrina. lii.

Lenitudo quoque et asperitas: et raritas et densitas: e quibus rarum: densum: lene et asperum designamus: qualitatibus quidem numero sociantur: sed habet alteram interpretationem nimiam coniunctarum partium videtur ostendere: rarum contra: in quo intervallis frequentibus latior partium videtur esse coniunctio. Quin etiam lene illud propere videtur ostendere: in qua positio partium ita apte pariterque digesta est: ut nulla earum mensura alterius emineret. Contra asperum discrepantia coniunctarum partium facit. Asperitatem namque non gignit nisi inequalitas partium. ut sit longior una: altera inferior. Ac propterea (ut insit Augustinus) hec quidam voluit categorice alteri sociare que apud nos iacere: sive ut Augurius quem Augustinus inter doctissimos habet: voluit: situs dicitur. Claret enim unumquodque earum partium que corpus efficiunt: positione constare. Verumtamen cum lene vel asperum: vel densum vel rarum dicimus: qualia demonstramus: eaque omnia que de his superius explicata sunt: ad interpretationem non vocabuli sed nature videntur potius pertinere. Qua de causa cogit ratio: ut hec quoque iter qualia numeremus. Ab his igitur quas enumeravimus qualitatibus qualia nominantur: ut lene a lenitate: a densitate densum: ceteraque similia. Asperum et lene propter diversam partium situationem (ut quibusdam medicis placet) aliqualem positionem importat: quod alii medicis videntur sentire locantes sub plasmate seu membrorum figuratio ne vel forma morbum in superficie ut leni vel aspera sumendo etiam ipsas putant quod extat naturale: non autem quantum mathematici. In sex quoque principibus porretani sumunt angustam positionem: putant situs partium et ordo: differens existit et apparet valde ut sessio monstrat et statio. Et ideo rarum et densum asperum et lene secundum porretanum non videntur positionem sic importare. At quia positio iuxta Gilbertum porretanum sensibilior existit: ideo medici homini cum imitando morbum in positione ordinantur. differunt tamen ab illo: quia hi positionem dicunt esse situationem partium in toto naturali et stabili magis. ille vero non solum naturale verum et acquisita et celeriter mutabile.

¶ De figura corporis. Doctrina. lii.

Corporis autem indicanda est figura compositione bona eorum ad invicem proportionem in quantitate spissitudinis: magnitudinis putatis congrua ut non sit quodam caput grossum subtile collum: pectus strictum omniaque membra ab invicem dissona: ut his pueris illa sint magna. ut sit quodam caput pueri collum grossum pectus ab his diversum: aut capite puero totum est corpus magnum et longum: pedes breves aut e contrario. hoc ergo omnia (insit haly) in natura invenire mala visui turpia

Quartus.

Sic ergo mēbra adinuicē collata bone pportionalitatis in mas-
gno et paruo. in macie et pinguedine et lōgo et breui. Si etenim sic
mēbra inueneris sanitatis signa et figure est bone cōpositionis.

De speculatione corporis ex colore doctrina. iiii.

Corporis speculatio cōplexiōis ex colore sumit. si
etenim nō sit culpa ut croce⁹ q̄ malā significat cōple-
xiōē calidā: et cholere rubee dñationē. aut malā q̄
in epate est calidā cōplexiōē: necnō alb⁹ gipseus
malā significās cōplexiōē frigidā s; et epatis frī-
gus et phlegmatis dñationē. Nec niger aut liuid⁹
plūbi coloris similis q̄ malū sūt frigidē et sicce cōplexiōis et frīg⁹
epatice pplexiōis ac siccitatē: imoz dñantē cholera corpi nigrāz
splenis debilitatē. S; sit ei⁹ naturalis color pulcher et decēs. s. ut
sit illi pfect⁹ decor sūm eū q̄ ipi ppi⁹ ē colorē. Et b; si est ut si qdē
alb⁹ est parū supfundat rubore: si fuscus sit clar⁹ tenuis si niger
pfect⁹ et coruscās: labia ei⁹ ad ruborē declina: si hmoi color fuerit
signum est corporis bonam esse complexionem.

De corporis habitudine doctrina quinta.

Libitudo sit corporis ut sit nō exile multū copā etem
significat caloris et siccitatis: et est paratū ethice febris
aduētui. Nec (ut insit haly) pingue multū: qm et hoc
multitudinē frigiditatis significat et humiditatis ac
phlegmatis: nec erit hmoi a morte secur⁹ subita: aut
morborū aduentu tardorum sanationi ut epilepsia. Emigranea
paralisis: apoplexia similesq; his morbi.

*Haly ab
bas theo
rice pñō
ca. xliij.*

De speculatione supficie et cutis. Doctrina sexta.

Speculari quoq; cutē opz et supficiē cut; hoc est corpus
manifestū. Oporet ergo illa intueri loco claro ne for-
te sit i ea morpheea alba aut lepra aut sarpedo petigo
ve. Diligētiusq; inq̄rat ne forte in aliquo sit mēbroiu
corpi q̄si cocture signū: aut tincture: aut q̄ sūt in corporib⁹ figu-
re: sūt em̄ aliqñ hec lepre cā ne appareat. Si ergo hoc in corpore
deris faciem et genas diligentius consule: et siquidem inesse vi-
deris albedinē lepre signū tibi erit. Sed si ut inq̄t haly loci vide-
ris aliqñ i colore a reliquo immutatū corpe exq̄re ne forte lepre
cā cū sit aliqñ a tinctura corpus coloratū lauabis ergo illud cuz
aqua et parū aceti diligenterq; frica et cum pāno exterge aspero.
Si etenim lepra est apparebit. Et intueri si vlcera sunt in cor-
pore aliqñ macule et quere vtrum canis illum momorderit quo-
uis tempore et si contigisse dixerit securus omnino non fiat quin
rabidus canis fuerit: eoq; vsq; eiusmodi iudicatur hominum ut

*Haly vbi
supra.*

Liber

aquam timeat. At vero si corporis superficies oīno munda et hīs
fana fuerit accidentibus iam tunc ad caput conuerrere.

De speculatione capitis.

Doctrina. vii.

Intuere itaq; post hominū capillos ne forte lenes sint
et perrari eorūq; productio ab inuicem seiuncta et remo-
ta. hec etem corruptionē cutis capitis significāt et ma-
le cōplexionis cerebrī. Sed ne forte debiles et multū
cadēres. hec etem siccitatē cerebrī designat et cutis capitis exte-
nuationē. Laueas quoq; ne alopecia patiat̃ aut tyria. hec etem
oīa pessimos portendūt in cerebro humores quib; capilli cor-
rūp-
pūnt. Si aut̃ hīs salui sunt capilli in cōmodis signū tibi sunt cere-
bri bonā esse cōplexionē. Dehinc aut̃ ipsius capitis cutē pspice
ne forte sint in ea furfures aut sabasa aut pustule aut vulnerum
macule profunde. hec etem significat hos a craneo cecidisse hoc
malū. Nō etem securus q̃s est quin ictus supueniat loco hūc alī
cuius a cute rei et pueniēs ad cerebrum illud vulneret aut aliq̃
graue q̃d infigat et pditionē faciat. Speculare quoq; cranei fi-
gurā: ne sit oblonga tenuis in medio. hoc est em̃ malū dupliciter
qm̃ et ad hmōi hominez epilepsia festinat et turpe est visu. Aspice
quoq; ne forte amplius iusto magni appareāt oculi aut p̃funda-
ti aut alter altero minor. hec etem tā et̃ nō obsint visu macula-
tū est et turpe videnti. Et intueri ne forte acciderit illis glaucor
quū prius nō fuerit: hoc etem malū aq̃ in oculū descēsum significā-
cās. Dehinc et oculi pupillā cōsidera ne forte sit in ea amplitudo
malū em̃ est visus significās effusionē et ad eius amissionē per du-
cēs. scrutare quoq; eius visum cuiusmodi sit in vltimo et in debili-
tate vt intueat corpora scz varietatū figurarū de longe et de ppe.
Qd si nō optime viderit nec in longinquū eius bñ extēdit visus
aut ecōtrario malū est. incōmoditatem etem q̃ cerebro accidit si-
gnificat et spiritui vidēti. Albū quoq; oculorū cōsule ne forte tur-
batū sit: inutile etenim visu. Qd si cum hoc quoq; oculi rotundi
sint quēadmodū leonis faciesq; leonis faciesq; eius nodosa ele-
phantiā significat. Respice quoq; ad eā oculorū partē q̃ naso con-
tinuatur ne forte ab eo humiditas defluat. Qd si videris eandē
oculi partē exprime: et si videris ea humiditatē egredi significat
fistulā. Si p̃o hac in parte carnē videris supflūā: q̃ tanq; ad pu-
pillā dirigat ungula est. Qd si in oculis venas videris rubeas et
hoc malū significat et em̃ herisipilā. Dehinc etiā auditū inuestiga
post hec aut et nasum aspice. Dehinc linguā scrutare visu et loq̃re

Quintus.

ei ut respōdeat ⁊ scrutare vocē. Intuere etiā dētes inuestiga gū
gluas eius ⁊ palatū. Dehinc cōsule vūā ne forte multū ceciderit.
Inuestiga etiā gulā exteriū sic quoq; eas q̄ sub alis sunt glan-
dulas cōsule. Et que in auribus. sed ⁊ pectus diligenter intueri
ne forte sit contortū. Dehinc etiā manus inspicias. Et intueri ne
forte cubiti sit aliqua inequalitas. Viscera etiā inuestiga: ⁊ inq̄re
pariter cum his renū qualitātē ac vesice. Nec vero virge qualita-
tē rimari pretereas. Dehinc etiā ani statum intueri ne forte sint
emorrhoides. post hoc ad pedes animū inclina. Genu quoq; inspi-
ce Dehinc etiam crura ne forte sint arcuata. sed ⁊ vētres intueri
crurū. Si enim omnia que diximus tibi diligenter perscrutatus
fueris. Et oīa que dicta sunt ab haly abbate capite. xxiii. primi
theorice ad quē lectorem mittimus obseruaueris accidētia: cor-
pusq; ab eis omnino sanum inueneris ⁊ omnibus nudū infirmis-
tatibus in vltimo sanitatis est ⁊ salutis a passionibus: mundum
maculis ⁊ vitis. si sit autem res ecōtrario aut lāguidū erit illud
corpus aut nec sanum nec egrotum.

Liber quintus de sex vltimis predicamentis.

Tractatus primus de actione ⁊ passione.

De facere ⁊ pati qd̄ augustin⁹ senserit. Cap. primū.

Dicta sunt autē oīa que ad quattuor cathego-
rias maximas atq; difficiles pertinebāt. Nunc
ordo cōmonet ut post qualitatem de facere et
pati s̄m translationē diui Augustini caput ha-
beat. Que duo videntur ex qualitatis fonte
descendere: id nāq; qd̄ calidū facit: calidū sit necesse est. Calidū
dum vō quale esse cognoscimus. Similiter qd̄ calidū sit: pas-
sionē sui accipit qualitatem. Et qui docet: cum docet doctor
est: ⁊ discipulū facit: vterq; autē siue doctor siue discipulus
qualis est: ⁊ cetera his similis cōsiderata demonstrant: recte
has duas cathegas preposita qualitate tractari: hoc duo
autem facere ⁊ pati multi dixerunt: nō posse nisi his que fue-
rint contraria peruenire. Id enim qd̄ dulce est: dulce non fa-
cit: nisi id qd̄ dulce non fuerit. Nāq; si id qd̄ patitur dulce: fue-

Augusti-
nus i suis
cathego-
riis.

Liber

rit: per naturam sui: alterius dulcedinē quo recipiat nō habebit. Necesse est ergo dulce nō esse id qđ patit: vt dulcedinem recipiat alienā. Ac ppter ea cum qđ facit dulce est: et qđ patit dulce nō est: necessario dicuntur videri cōtraria. Nōnulli diuersa senserūt: asserentes non posse nisi in similibus inueniri: et sub eodem genere cōstitutis. Nec posse aliquid pati vel facere: nisi simile faciat: aut a simili patiatur. Dulce enim et amarū: calidū et frigidū licet cōtraria videātur: tamē cū sub eodē sensu fuerint: similia esse confirmāt. Deniq; ab alienis penitusq; discretis patiēdi faciēdiue rationēve dicunt non posse cōsistere. Ut verbi gratia: qđ enim faciet numerus in amaro vel quid albedo pati possit a numero. Sed hec sit cōflictio ceterorum. Nobis autē regula illa augustini sufficiat: vt sciam⁹ facere et pati genere esse cōiuncta: qualitate discreta. Etenim calidū qđ frigidū pstat calorē sui: sub eodē genere est. quo est frigidū: sed discrepat qualitate qđ calet. Et doctus cū docet indoctū: sub eodē genere est: sed qualitate discernit. Claret ergo facere et pati genere esse similia: cōtraria qualitate. Sed hec duo: adeo vidētur qualitati nō modo ordine: sed etiā ratione cōiūgi: vt eadē recipiāt que recipere diximus qualitatē. Nāq; et cōtrarietate non respuūt: quā q̄litas recipit: et magis et minus admittūt: quorū qualitātū tñ diximus receptricē.

¶ Quid vere actio et passio.

Caput. ij.

Actio est terminus formaliter: principaliter et ultimate: per modū actionis significās vel Actio est: secundum quā in id qđ subijcitur agere dicitur id est actio logicalis. Est vocabulum vel dictio: sūm quā: in id qđ subijcitur agere dicitur id est secundū cuius significationē formalem: aliquid agere vel agens dicitur: in aliquod subiectū siue in materiā subiectam. Et sic mutat prima psona pluralis numeri: in tertiā psonā

Quintus.

singularis numeri: eodem modo quēadmodū in descriptiōe
qualitatis. Et si omittat hęc clausula in id qđ subijcitur. de/
scriptio omni actioni logicali cōueniet. q̄ alias dūtaxat actio
ni logicali naturali: cōuenire cōperitur. Exemplū de actione
vt sectio est actio secūdu quā agit secās. Passio vō sic descri
bitur. Passio est effectus illatioq; agentis. Et hęc diffinitio
sumpta est ex suorū vocabulorū connotatione ⁊ significatiōe
propria. quā hoc nomē passio generalissima ratione siue con
ceptu generalissimo importat. vt etiā ex tertio physicorū sūm
mentē Aristotelis colligitur. Et hęc diffinitio sic intelligi de
bet. passio logicalis id est vocabulū predicamenti passionis:
est effectus id est significat effectum: illatioq; id est significat
rem pductā agentis id est ab agēte. Nos autē non sentimus
cū his qui sic passionē diffiniūt. Passio est effectus illatioq;
actionis: nisi acceperint hoc abstractū scz actionis p cōcreto
scz agētis ⁊ tūc melius ⁊ clarius diceret agētis quā actionis.

De speciebus actionis ⁊ passionis. Caput. iij.

Species p̄dicamenti actionis sic circūloqui pos
sunt. Actio simpliciter ⁊ actio sūm qđ. Actio sim
pliciter: dicat actio ad substantiā: vt generatio:
corruptio. In actiua significatiōe pprie accepte
Actio sūm qđ: intelligat ea q̄ est ad accidens: vt
alteratio: augmētatio: diminutio: intētio: remissio. Differūt
aut intētio ⁊ remissio: ab alteratione tāq; species a suo genere
Et hoc dico saltē species accidentales. Nā alteratio est voca
bulū actiōis vel passionis. Intētio vō ⁊ remissio: videntē esse
vocabula relatiua. Spēs vō immediate p̄dicamēti passiōis.
sunt passio simplr ⁊ passio sūm qđ. Vñ passio simplr est effe
ctus agētis simplr: vt generatū corruptū. Sz passio sūm qđ
est effectus agētis sūm quid vt alteratū: intensum: remissum:
auctum: diminutum. Et ita subdiuiditur passio sūm quid in

Species
passionis

Liber

passionē ad qualitātē ⁊ in passionē ad quantitātē. Ad dictū illud diui Augustini qñ dicit qđ calidū facit: calidum sit necesse est. subaudi ad minus in virtute effectiua ppter solem ⁊ corpora celestia q̄ quāuis formaliter nō sint calida: sunt tñ in virtute effectiua calida ⁊ calefactiua. Maxime ppiū est agētis ex se inferre passionē. Et ppiū est passiōis inferri ab agēte. passio aut in patiēte subiectat. ⁊ nō in agente. Arguendo ab oratione actiua: ad orationē passiua: obseruatis conditionibus: ad hoc requisitis valet cōsequētia ⁊ ecōtra vt bene sequitur. Simphorianus amat deū: ergo deus amat a Simphoriano ⁊ ecōuerso. Deus amat a Simphoriano: ergo Simphorianus amat deū ⁊ sic de alijs. in tali cōsequētia mutat rectus in obliquū: ⁊ obliquus in rectū. qđ dum debito modo fiat: cōsequētia erit necessaria. Dū aut nō debito modo fiat: iuxta grāmatorū institutionē causabit qñā nō necessaria: s; sophistica. vt ego amo odientē me: ergo ab odiente me amor ego. deberet em̄ potius sic inferre: ego amo odiētem me. ergo odiens me amatur a me ⁊ tunc valeret.

¶ Arbor predicamenti actionis.

¶ Actio duplex.

Simpliciter

Secundum quid

Generatio ⁊ corruptio in actiua significatōe ⁊ ppiē.

Alteratio: augmentatio diminutio: intētio: remissio.

Uesitiuū actionis cicūloquimus per hoc scz qđ agit querēs actionē aliquā de prima substantia. Ex quo facile patet illi⁹ predicamēti modus predicandi. qui est predicari de prima substantia: in

Quintus

eo qđ qđ agit. **Q**uesitiuū vō passionis est qđ patit: querens de prima substātia. Et modus predicādi est predicari de prima substātia: in eo qđ qđ patit vt querēdo qđ patitur petrus respōdet: instituit: nocet: percutit: agit: videt: lassatur: audit: odorat intelligit. Immo etiā vba psonalia passiuā sunt in hoc predicamēto passionis: siue fuerint generis passiui: siue neutri: siue deponentis: aut alterius generis. In actione queritur qđ agit petrus: respōdet. Currit: stat: scribit: sedet: comedit &c. Vnde Quis concretum & suum abstractum: non sunt sinonima simpliciter & in toto: quia concretus supponit pro substracto connotatiue & abstractum suum pro eius connotato connotatiue. Dicuntur tamen formaliter sinonima: quia in formali aut formaliori significationē cōueniunt: tāq̃ in vno propter qđ etiam constituunt vnum predicamentum non obstante duplicitate suorū generalissimorū. Predicamenta em̃ discernuntur per formales rationes significandi: que vna est & eadē in concreto & suo abstracto. Item in actione sunt omnia nomina officiorū: & dignitatum: q̃ connotant quandam actionem vt Papa: episcopus: cardinalis: cesar: dux: rex: pincerna: decanus: procurator: iudex: aduocatus &c. Important em̃ regimen imperium vel ordinationē que actiua sunt nam regere imperare vel ordinare est agere. Actioni vt quibuscū placet sex partes subiiciuntur: generare: corrumpere: augere: diminuerē: alterare: loco mouere.

Doctrīna prima de vi generatiua.

Generatiua virtus: pars illius est. que non obedit rationi. In somnis em̃ involuntarie semen emittimus. verum & cōmixtionis concupiscentia naturalis est. nolentes em̃ in eam mouemur. Operatio autem eius spontanea est in nobis: animalis existens si quidem per organorum motum perficit. Et abstinere continereq̃ impetum hunc: in nostra situm est potestate. Organa vero seminaria virtutis sunt: primū quidem: vene

Liber

Aristote.
Democri-
tus.
Galenus

et arterie. in his enim germinabile humidum transmutato sanguine: pri-
mum generatur: sicut in vberibus lac. horum autem nutrimentum vasorum: est hu-
mor hic. Item in principio ex semine generationem habent. Si quidem
cum arterie et vene ad sanguinem ad germinabile humidum ut nutriantur:
emittunt: quod superabundat ab alimento eorum: germinum fit. Ascendit enim pri-
mo per multam circuitum ad caput: rursus per duas venas et totidem
arterias a capite descendit. Unde si quod venas absciderit que sunt iuxta
aures: in foecundum animal reddit. Similiter autem venas que sunt circa co-
racidas venas incidens: animal facit sterile. porro Aristoteles et
Democritus nil voluit mulieris semine ad puerorum generationem perfer-
re: quod enim a mulieribus emittitur particulare sudorem esse magis quam
germinum censeant. Galenus vero semina quod emittunt mulieres ait: et mix-
tionem utroque: foetum constitueret: non tamen perfectum germinum esse: veluti
quod est viri: sed indigestum adhuc et humidum. Tale autem existens mulie-
ris germinum: virilis germinis sit alimentum. Ex ipso denique particula
quedam membrane foetum continens (et superfluum matricis) perficitur: atque me-
brana illa receptaculum existens superfluitatum foetus. Ceterum secundum gen-
us uniuscuiusque animalis: tunc mare femina recipit: cum percipere possit. Que
semper percipere queunt: semper coniunctionem recipiunt: ut galline: colube: et
homines: quibus quedam post conceptionem coniunctionem refugiunt. Galline au-
tem quoniam per singulos fere dies percipiunt: recipiunt coniunctionem. Mulie-
res autem ut in alijs suis operationibus liberum arbitrium habent: ita et in
congressione: que est post conceptionem. Nulla enim animalia (ut inquit diu? Gre-
gorius Nicenus) non a seipsis sed natura reguntur: et mensuras temporis
diffinitum suscipiunt.

Quid generatio quidve corruptio Doctrina. ij.

Generatio mutationem a non esse ad esse: et corruptio
non ab esse ad non esse per se diffinitur. non tamen intelligendum est
vel generationem a simpliciter non esse incipit: vel etiam cor-
ruptionem ad purum nihil terminari. quorum primum crea-
tioni: secundum autem annihilationi deputatum est. Generatio
vero est duplex una est generatio simpliciter: altera secundum quod. prima est genera-
tio simpliciter et per hanc nempe aliquid vel simpliciter esse incipit quod prius non
erat: vel quod per eam forma subaltera acquiritur. a qua res simpliciter et sine addito
denotatur: ut cum ex aere generatur ignis. Generatio secundum quod est generatio ac-
cidens quod subiecto in quo generatur dat esse: non quod simpliciter sed tale et
ipsa cum addito denotatur ut calor via alterationis in aquam introdu-
ctus dat aque non esse aquam sed calidum: nec vero aqua genita sim-
pliciter sed aqua calefacta: accidens autem quod hac generatione pro-

Quintus

ducitur esse simplr accipit: q: qd nō erat generat. hz em esse disti-
ctum ab esse sui subiecti: sed via nature extra ipm nec cōsistit nec
generat: ideo nō esse sed inesse dī. per oppositū de corruptiōe fm
qd sentiēdū est: sed corruptio simplr est p quā tale esse vel forma
substātiālis depdit: vt cū ignis in aerē corrupit. Aristoteles aut
gñationē sic diffinit. Generatio est mutatio hui⁹ totū in hoc totū
nullo sensibili manēte eodēvt subiecto vt cū ex aere fit ignis: tot⁹
aer in totū ignē trāsmutat accipiēdo totū cathegorem atice: non
aut sincathegorem atice nō ēi qlibz ps aer: i quālibz ptē ignis cō-
uertit. manet eqdē eadē materia priā q pri⁹ erat sub forma aeris
nūc sub forma ignis: sz h sensibl nō est: vt altera descriptōis ptis-
cula explicat. Cū igr materia via nature sine formis eē nō possit:
necesse est vt corruptiōe vnus generatio alterius subsequat.

**Quomodo augmentatio et diminutio differunt a
rarefactione et condensatione doctrina. iij.**

Trisarie partit mutatio ab Aristotele qnto phy si-
corum. Quedam nāqz est de non subiecto in subie-
ctum et generatio dicitur. Altera de subiecto in
non subiectum opposita priori et corruptio appel-
latur. Tertia vero de subiecto in subiectum. et mo-
tus proprie cēsetur. Subiectum hic dicitur quod
est affirmatione monstratum. Affirmatione autem monstratum
est quod est affirmatione designatum: quādo scilicet nomine af-
firmationis sumpto sine negatione infinitante preposita: compos-
situm: totāqz rem naturalem explicamus: et terminuz motus aut
a quo aut ad quem: vt ex calido fit frigidum: ex igne fit aqua.
Rursus autem motum quem in quantitate: qualitate et vbi res-
pertum asserit Aristoteles explicat vnde eum qui est de quanti-
tate minore ad maiorem augmentationem. Oppositum autem
diminutionem. vocat quod quidem ita accipiendum est: vt in au-
gmentatione cum quantitate etiam materiam addi: et in dimi-
nutione cum quantitate materiam diminui intelligamus. Per hoc
enim a rarefactione et condensatione differre dignoscuntur: in q
bus nec quantitas nec materia additur aut demitur: sed eadem
quātitas in rarefactiōe magis extendit et extēsa per cōdensationē
cōprimi. sic rarefactio est mutatio a seipso minus extenso ad se-
ipsum magis extensum. Et condensatio est mutatio a seipso
magis extenso ad seipsum minus extensum. Amplius motum
qui est in qualitate: alterationem: ipsum vero qui in vbi est

Libec

loci mutationē dicere cōsueuim⁹. Nā latio pprie est mot⁹ localis eoz que cū mouent nō pnt seipsa citra terminūz sistere: cuiusmodi sunt corpora inaiata: vt terra/lapis. Alia aut q cū mouent seipsa citra terminū sistere possunt: per se moueri dicuntur.

De alteratione Doctrina quarta.

Aristote.

Galenus

Stus ad qualitātē: alteratio vocat⁹ q quāto phy-
sicozū cōmune nomē dicit⁹. Nam antiqui eo gene-
raliter vtebātur: z oēm motū vocabāt alterationē:
q ois motus alterū esse faciat id qd pri⁹ erat. Aris-
toteles z Galen⁹ eo noīe specialiter vtunt⁹ pro mu-
tatione que fit fm qualitātē: nō quidē essentialē
quomodo differentie substantiales dici solēt qualitates sed acci-
dentalē z sumēdo qualitātē potissimū p passiōe aut passibili qli-
tate: fm illas em potiusqz alias qualitates fit alteratio. Una em
est species virtutis nutritiue i aiāli que alteratiua a medicis dicit⁹.
Sunt aut nutritiue vtutes qtuor. Attractiua. Retētiua: Altera-
tiua: z expulsiua. Una queqz em particulariter in aiāli: ad seipsaz
suapte natura sibi familiare attrahit: z detinet: z detinēdo in seip-
sam transmutat: z deinde qd superflūū est: expellit. Et he virtut-
es per singulas corporis particulas escam disponūt: vnde fit au-
gmētatio in lōgitudinē: latitudinē z pfunditatē. Euacuātur au-
tem superflua: per vētrē: vrinā: vomitū: ex spūtionē: respiratiōē
z inuisibiles poros. Atqz euacuatiōes aliq̄ue manifeste sunt: vt p
aures aurīū caries: p oculos lachryme z lippitudo: per respira-
tionez ho fuliginosus cordis calor. Inuisibiles aut poros vocāt:
totius corpis trāsportationē: per quā ex pfundo z cōtractiōe ar-
teriarū plurimū vapores p cutis raritatē exeūt. Ceterz organa nu-
tritiue virtutis sunt: os: stomachus: vēter. Epar: vene oēs: intesti-
na: cholera vtraqz z renes. Os enīz pri⁹ cibū vētri pparat: in ten-
nuisculas partes euz p dētes z linguā deducēs. Maximo quoqz
lingua vsui est: masticatiōe cibū cogēs: z dētib⁹ submittēs: quēz
admodū molētes per manū frumēta mole subdūt. Per similitud-
dinem enī lingua masticatiōis est manus. Ita ho digestus ci-
bus in vētrē demittit⁹ per stomachū. Stomachus enīz nō solum
sensoriū est indigētie: sed z via cibarioz: naz in absorbitiōe recur-
rit: z attrahit cibū: z in vētrē mittit. Vēter aut suscipiēs: suaue et
nutritiuū a lapideo ligneoqz z nō nutritiuo sepat: z suaue quidez
in hūiores trāsmutās: ad epar pvenas mittit: attrahētes id ab eo
z in epar effundētes. Nā vene epatis: radicib⁹ assimilant⁹: a vētre

Quintus

cibū attrahētes: vt a terra plātarū radices attrahūt. Terre enī
 assimilāt vēter: que plantis cibū tribuit: radices autē vene que
 ad radices: sīma id est cōcauitates epatis reddūt: succū a vētre
 z intestinis p mesereuz. Sed epar ipz stipiti: ramis autē: z fun-
 culis vene assimilant: que a cōcauo succidunt: q̄ germinascit a car-
 nis gibbolis. Siquidem epar suscipiēs a vētre succū: cōcoquit z
 sibi eū assimilāt: sanguini autē similitimā carnē habēs: cōueniēter
 in sanguinē trāsmutat succum. Porro sanguis per splenē z vesic-
 cam cholere susceptricē: z renes purgat. Splen etenim: qđ velut
 fex ibi est attrahit: z cibū sibi familiarē facit. Choleram vō susci-
 pit vesica: z acre qđ in succis ex cibo remāsit: ad se trahit. Renes
 autem qđ serosus est: cū reliquo acri sibi vēdicāt: vt purus dein-
 de z suauior tactus sanguis in alimentū distribuāt: reliquis om-
 nibus corpis particulis: per disseminatas in eas venas. Et ita
 vnaqueq̄ particula sanguinē attrahēs: z retinēs: z in suā ppriā
 naturā trāsmutās: superfluū ad vicinas particulas mittit: opti-
 mum illis futurū alimentū. Atq̄ hoc modo ex sanguine oēs par-
 ticule nutriunt: augent: z permanēt: tribuēte illū epate. Dicitur
 autem vt Alcenus Gregorius scribit hec pars irrationalis: non
 persuasibilis a rōne: q̄ nō iuxta sententiā nostrā: neq̄ fm electio-
 nes: s̄ naturaliter propriū opus perficiat. Eius autē que nō a ra-
 tione persuadetur vires sunt: nutritiua: generatiua: z pulsatilis.
 Pulsatilis vero motus noiatur z vitalis virtus: habet hic cor: z
 principiū: z maxime sinistrū eius ventriculū. Atq̄ innatū z vitale
 calozē per arterias: omni particule corpis dispartit: sicut z epar
 per venas cibū. Calefacto deniq̄ pter naturā corde cōfestim z to-
 tū aīal pter naturā calefit z febricit: z infrigidato similiter infrigi-
 datur. Vitalis enī spirit⁹ ab h̄ p arterias in totū corp⁹ dispergit.

Diu⁹ gre-
 gori⁹ tra-
 ter basili⁹
 magni.

Tractatus secundus libri quinti de predicamen-
 to iacere siue situ aut positione.

Quid situs siue positio. Caput primum.

Situs est ordinatio partiū in toto z i loco vt sedet:
 iacet: stat: que diffinitio sic est intelligēda. Situs
 est ordinatio partiū: id est ipsemet partes ordina-
 te: in toto z i loco: vero aut saltē imaginario. Cor-
 relarie sequitur q̄ illa cōstructio transitius: scilicet ordinatio

Liber

partium: accipiēda sit intrā sitūe. Ne quis opinē: q̄ ille res
spectus: per situm importatus: et in hac diffinitōe expressus:
significet quid realiter diuersum. a partibus ordinatis in to-
to et in loco. At quidā dicere contēdūt. hec categoriā ut inq̄t
diuus Augustinus in ad aliquid relatis: iāz videt esse tracta-
ta. Siquidē qđ iacet: positū iacet. positū vero positionis est:
et positio positi. De ratione situs est: significare ordinatio-
nem partū alicuius inter se: et ad totū et ad locū: nō aut neces-
sario ut quidā volūt: ad locū vēr. q̄ dī quandoq̄ res situari
sūm imaginationē: non in loco vero. ut qui imaginatur sedere
vel iacere aut stare in vacuo. talis erit nō ver⁹ locus: sed ima-
ginarius tñ. Genus generalissimū hui⁹ predicamēti est du-
plex quēadmodū et aliorū pdicamentorū cōnotatiuorū. Nam
terminorum cōcretorū genus est situatus: vñ situs cōcretiue
sumptus: sub quo cōtinemus bñdī concreta vocabula: scilz
sedere: stare: iacere: sedens: stans: iacens. Sed terminorū ab-
stractorum generalissimum est situatio vel situs abstractiue
sumptus: aut aliud consimile. Et sub tali ordinamus bñdī
vocabula scz sessio: statio et similia huius pdicamēti spēs nō
habemus nominatas s̄z possumus imponere. A. et B. ut vi-
delicet. A. significet rē ptialem: cōnotādo ordinationē ptūz
ad totū et ad locū. Et sic sub illa specie. A. ordinabunt h̄ et
cōsimilia vocabula scilicet manus: caput: pes: statua: paries:
trabs: gradus: barba: digitus et c. Sed B. significet rem to-
talē partū ei⁹ ordinationē cōnotādo ī toto et ī loco. Et si sub.
B. sunt cōsimilia vocabula. scz sedere: stare: iacere: vel vt alijs
poti⁹ placet: stās: sedēs: iacēs: pēdēs: accūbere. vñ accubū?

¶ Quā cōueniētiā habēt inter se situs et vbi. Cap. ij.

Ermini pdicamentorū situs et vbi: hāc inter se
cōueniētiā habēt q̄ tam isti q̄ illi: locū impor-
tant. S̄z differūt in hoc q̄ termini huius pdi-
camenti situs: cōnotāt determinatā habitudine

Quintus

nem partium alicuius totius: ad totum et ad locum: et non connotat
propter proximitatem vel distantiam unius loci ad alium: ut sedes: stans: iacens.
Sed termini de predicamento ubi significant rem distantem: vel indis-
tanciam: a loco propter proximum vel remotum. Sed non importat illam des-
terminatam partium habitudinem alicuius totius: quam aut quas-
dam importat termini predicamenti situs. Exemplum ut in celo. in
inferis. in collegio. in stuba: in domo etc.

¶ Doctrina unica.

Disce positionem sumi multipliciter uno modo prout dis-
ferentia quantitatis continue. Nam quantitas alia constat
in partibus habentibus positionem. Altera vero minime.
hec quidem discreta prius vero continua. Continue quidem
partes habent positionem: non autem discrete: que siquidem positio est
partium ad aliquem communem terminum ordinatio. Accipitur et posi-
tio prout est unum decem predicamentorum ut est ordinatio partium
in toto et in loco et hic modus et non primus amplius convenit cum
positione quam sentit medicus fore naturam quartam compositionis
seu coequalitatis saltem prout situm siue locum importat. Dicit enim lo-
cum et societatem vel coitatem seu colligantiam ut vult Galenus
i. de morbo secundum quem modum Averrois. iii. Colliget ea dicitur pre-
dicamentum habet ingredi. Apud tamen medicum considerationem non
adeo exquirentem perspicacem sufficit hos duos modos in positio-
ne locare cum utrobique quidam situs attendatur et partium et ordo
quis inter ipsas copulationis introducat. Sic igitur in compositione
firmatur morbus dispositio existens seu habitus qui in tribus lo-
catur generibus qualitate: quantitate et positione. Apparet er-
go quomodo morbus in positione fundatur. Sed hic videtur di-
versitas apud aliquos medicos ex predicamentis et sex principijs
cōsurgere. In predicamentis enim dictum est: durum et molle: asperum
et lene: et similia aliena putantur divisione que circa qualitatem: quan-
dam enim positionem videntur quodammodo partium utraque monstrare
ex sex principijs vero inductum est non esse positiones sed qualia circa
suum essentia. Dicit enim Petrus Paduanensis in suo. Consultatore
differentia. lxxiii. q. sunt aliquantulum media in utroque predicamento
existencia. quod utriusque denotant sermones diligenter examinati. Non enim
inquit positum est prius simpliciter positiones esse sed deum putari: ac quan-

Liber

dam videntur positionem quoddammodo monstrare. Similiter non est scriptum quod absolute sint qualitates: sed qualia et circa situm existentia: sed enim quod aliqua passio inferunt in sensu qua dicimur quales dici possunt qualia: putantur pro partes rei superficiales sic aut aliter situantur: positiones habent importare. non enim inconueniens est vnum quod secundum diuersas rationes in varijs categorijs numerare. Boetius in predicamentis inquit patet enim et subam importat ac relationem. vnde in predicamentis videtur sumi positio cōter per quacūque situatione partium et figuratio ne: ita quod asperum et leue propter diuersam partium situationem aliqualem positionem importet: quod medicus videtur sentire locantes sub plasmate seu membrorum figuratio vel forma morbum in superficie ut lenis: vel aspera sumendo etiam ipsam putat quale quod extat naturale: non autem quantum mathematicum. In sex quoque principijs ut idem cōciliator scribit sumit angustius positio prout situs partium et ordo differens existit et apparet valde ut sessio monstrat et statio. Et ideo rarum et densum asperum et leue non videntur positionem sic importare. At quod positio iuxta eundem sensibilibior existit. ideo medici huiusmodi ea imitando morbum in positione ordinarunt. differunt tamen ab illis: quod huius positione dicunt esse situationem partium in toto naturale et stabilem magis. illi pro non solum naturale verum et acquisitum: et celeriter mutabile.

Tractatus tertius libri quinti de predicamento vbi.

Quid vbi.

Caput primum.

Vbi abstractiue: est locus distans vel indistans a presenti loco: vero vel imaginario: in quo aliquid est. vel a quo aliquid distat. Vbi vero concretiue: est res in loco. vero vel imaginario: vel res a loco distans: ut in domo et in celo: extra celum: in vacuo extra vacuum et similia. Modus significandi huius predicamenti vbi. Est significare formaliter principaliter: et vltimate. locum verum vel imaginarium: in quo aliquid est vel a quo aliquid distat. Et huius generalissimi species immediate: non habent nomina instituta. nisi fortassis diceremus esse hic et alibi: et prima species scilicet hic comprehendit terminos: res esse in loco significantes vel concretiue vel

Quintus

abstractine per modum indistantie significantes a presenti loco vero vel imaginario ut sunt illi termini scz in domo: in ecclesia: in templo: in vacuo: in celo. Secunda species scilicet alibi continet ordinationem terminorum significantium distantiam localem a presenti loco vero vel imaginario. Et illa species secunda subdividitur in duas species inferiores. quarum prima sibi subordinat terminos significantes distantiam localem propinquam ab aliquo loco ut circa forum: prope forum: ante edes. Secunda vero subordinat sibi terminos significantes distantiam longinquam ab aliquo loco: ut per unum miliare: per duo miliaria: per tria miliaria extra provinciam: extra celum et sic de similibus. Correlarie sequitur quod rectus et obliquus suus non semper in eodem predicamento reponi aut ordinari possunt nisi retinuerint eundem modum significandi formalem eiusdem predicamenti. Nam domus est in quarta specie qualitatis sed in domo: quia formalem modum significandi sui recti mutavit in modum significandi predicamenti ubi: ideo ordinabitur ad predicamentum ubi et non qualitatis. Questituum huius predicamenti secundum aliquos est hoc signum ubi: sumptum sine atque ergo matrice et generaliter peritiores habentes vocabulorum diffinitiones quattuor: specialia questitua huius predicamenti attendere habet scilicet quo: qua: ubi et unde. Et ad defendendam veritatis viam modo referatam notatu dignum est quod ex iam dictis patet manifeste. hanc diffinitionem ubi non persistere: a quibusdam taliter assignatam scz ubi est circumscriptio corporis loci circumscriptione procedens. Sonat enim ad hoc quod diuerse sint circumscriptiones: ipsius loci et ipsius ubi: realiter differentes: tanquam causa et causatum ad opinionem videlicet eorum: qui significatum relationis contendunt esse realiter diuersum: a suo fundamento contra Aristotelem quanto philosophorum et contra auctores alios: et contra rectam rationem necnon et argumentationes verissimas oppositu concludentes.

Bi ⁊ qñ vident locus esse ⁊ tps cū nō sint sꝫ sunt in loco ⁊ tēpore vt augustinus placet: vt rome in senatu ante horā tertiam post mēsem martiū. hec vt diximus in loco sunt ⁊ in tēpore: nō loc⁹ ⁊ tēpus. Deniqꝫ vt claras ⁊ nullius tractat⁹ indigas has cathegorias Aristoteles quoqꝫ trāsgressus est. De tēpore enim ⁊ loco inter summos philosophos vetus ⁊ magna questio est: qbusdā volētib⁹ hec corpa esse: alijs vō sine corporib⁹ estimari.

Tractatus quartus de predicamēto quādo.

Quid quando. Caput primū.

Quādo abstractiue: est tps verū vel imaginariū. in quo aliqd est: vel a quo aliqd distat. Sꝫ qñ cōcretiue: est ens in vero vel imaginario tpe: vel a tpe distans: vt bodie: cras: in die: in mēse: ante annus post biennium: ante secula: post omne tempus ⁊c.

Diffinitio quādo data a gilberto improbat. Cap. ij.

Aliqd cōueniēter respōdēdū fuerit ad qñē scāz per qñ qñitiue acceptū: qñens de prima subia dicit hñe modū significādi: ⁊ hñe modū pdicādi: hui⁹ pdicamēti qñ. vt qñendo qñ de⁹ est colēdus. Rñdet nūc sp ⁊ in euū. Correlarie segtur q h diffinitio qñ a qbusdā vt a gilberto poretano assignata: nihil vꝫ: scꝫ qñ ē qd ex adiacētia tps: in re tpali relinqꝫ: qz nō ꝫuenit oī nec soli: imo ꝫꝫie nulli qñ ꝫuenit. Ad ei sola res tpalis: ꝫ ꝫñs pdicamētū qñ: ⁊ per ei⁹ terminos significat: vt ꝫꝫ de illis termis scꝫ in eternū: in euū: in sempiternū: ab eterno imo ⁊ in re tpali relinquitur ex tempore: senius: nouitas vel vetustas q significānt

Quintus.

non per presens predicamentum. sed per scōam speciē quali-
tatis accidentalis. Sequit̃ etiā: q̃ obliquus: & suus rectus nō
semper sint in eodē predicamēto. q̃ q̃nq; modū significandi
formalē predicamentale nō eundē seruāt sed mutāt: vt decla-
ratū est in vbi & etiā de q̃n patet. Nā annus & hora sunt in p̃
dicamento quantitatis: saltem per accidēs: & per se in predi-
camento actionis. Sed in anno & in hora & ante annū & ante
horā: & post annū & post horā ordināda sunt ad p̃dicamētū q̃n.

Doctrina vnica.

A quādo prop̃te nō ponit̃ morbus nisi forte s̃m q̃ im-
portat p̃sūtātē & p̃sūtātē: sicut in egritudine
apparet p̃ncipali ac cōpassiua. In p̃dicamēto etiā
substantie non locat̃: cū sit accidēs: & q̃d verē est sit acci-
dens nulli in ad aliquid similiter nō existit cū simpliciter rē suam
dicat absq; respectu: nisi fortasse consequēter: eo q̃ dispositio vel
habitus in quibus locatur est ad aliquid. In quando igitur nō
ponitur morbus. Est enim quando ordinatio aduerbiorum vel
aliorum eis equiualentū quibus conuenienter respondetur ad
questionē factā per hoc interrogatiū q̃n vt hodie heri cras. vñ
s̃m vñ Aristotelis hoc predicamentū nō importat aliquā rem di-
stinctam a substantia & qualitate sed importat illas easdem res
quamuis non nominaliter sed aduerbialiter tantum.

Tractatus quintus de predicamēto habitus.

Quid habitus.

Caput primum.

Habitus est corporū: & eorū q̃ circa corp⁹ sunt ad
iacētia. Exēplū primi vt camisiatio: calciatio: ca-
putiatio. Exēplū scōi vt tuniatio: palleatio: & si-
milia. Et hec diffinitio sic est intelligēda. habit⁹
est adiacentia corporū: idest est illud q̃d immediate adiacet
corpori p̃ modū vestitionis: nō tñ cōnatū: sed extrinsecus ve-
niens vt dicit Boetius. vt camisiatio. vel est adiacētia eorū

Liber

que circa corpus sunt idest illud qđ mediate adiace^a corpori per modū vestitionis: vt tuniatio: palleatio ⁊ similia que adiacent corpori mediantibus alijs immediatius adiacētibus corpori per modum vestitionis.

De speciebus huius predicamenti. Caput. ij.

Species autē immediate huius generalissimi innominate sunt per disiunctionē diffinitionis eius sufficienter circūlocute. vt videlicet in prima specie: cōtineamus terminos significātes habitus. immediate adiacētes corporibus habituatis per modū vestitionis vt camisiatio: pyretatio: calciatio ⁊ similia. Sed in secūda specie ordinemus terminos significantes adiacentiā eorū: que circa corpus sunt per modū vestitionis vt tuniatio: palleatio: vel armatum esse. Quæstionū vero huius pđicamēti circūloquimur per hoc cōpletus scz quomodo est hoc habituatuū. querēdo de prima substātia. Modus autē predicādi eius est predicari de prima substātia: in eo qđ quomodo est hoc habituatuū vt querendo quomodo est albertus habituatus. Respōdetur calciatus: caligatus: pyretatus. De habitu sicut de prioribus. dico qđ Aristoteles nō ponit qđ significet aliquā rem distinctā a rebus absolutis sed significat qđ vna res sit circa aliam mobilis ad motus ipsius nisi contingat aliqđ impedimētū qđ nō est pars ei⁹ nec simul cū ea sed loco ⁊ situ distincta ab ea in quo pđicamento vt dictū est ponit talia armatū esse. calciatū esse: sic de alijs.

Cathegoriarum medicinaliū Simphoriani
champeri finis vna cum cōmētarijs canonibus
⁊ doctrinis eiusdem domini Simphoriani.

Albertus de podio serenissime galloꝝ regine
primarius phyſicus ſuo Lbāperio equiti aurato
archiatro illuſtriſſimi ducis Lotharigoꝝ Salutē.

Mones ſimphoriane chariſſime vt cathegorias
haſce tuas perlegas habeāq; frequenter in ma
nibus: quarum lectione amicitia noſtra fiat cu
mulatioꝝ qđ libentiſſime quidē effeci vt ex meis
in eaſdem cathegorias figuris videre poteris: li
bentius tamen multo effeciſſem: ſi perſocium & pus tuum re
legere licuiſſet. Verum quandoquidem voto par nunc eſſe
non poſſum meo a quo dum vite fomenta mendicamus di
uellimur. Qđ optaſti: et qđ potui foelicibus habe auſpicijs
incolum: ſatiſq; vt perpetuitatem illam cōſequaris: quam &
tu & voluntas tibi optat mea. Et ne excuſando difficultatem
difficilis ſiam: audientius auſpicoꝝ. Exiſtimans me facturū
eſſe opere precii ſi ea que Lbāperius ofone ſoluta & plana
emēdauit nſa induſtria figuris ſupficiebus: diuiſionibꝝ: vt
medice loquar plaſmate legerent. Sed hec alias: tu interim
letē velim animo capias has noſtras cathegoricas tabellas
ita enim licebit pro veteri officio diligentiam noſtram proba
re: & amicitiam inter nos firmioꝝ: in atq; integroꝝem con
ſtituere. Vale Simphoriane chariſſime & Albertum tuum
perinde ac ſoles ama.

Arbor porphyriana.

Substantia.

Corporea

Incorporea.

Corpus.

Mixtum

Simplex.

Corpus mixtum

Animatum

Inanimatum.

Corpus animatum.

Sensituum

Insensituum.

Animal.

Rationale

Irrationale.

Homo.

Johannes

Plato.

Arbor substantie.

Substantia.

Prima. Ille hō est equus.

Secunda hō equus.

Arbor predicamenti quantitatis.

Quantitas.

Continua

Discreta.

Linea

Superficies

Corpus

Numerus

Ordo.

Quantitas.

Una cōstat ex suis partibus
habētibus ad se inuicem po
sitionem vt magnitudo.

Alia hō ex nō habētibus pos
itionē vt multitudo: et ista diuis
io alia est a prima in verbis et
eadem quasi in sententia.

Arbor predicamenti ad aliquid.

Ad aliquid in prima impositione acceptum.

Ad aliquid essentialiter est relatio essentialis: que fundata est in substantia ut idē et diuersum.

Ad aliquid accidentale. et est accidentalis relatio: que est fundata in accidente ut similitudo et equalitas.

Ad aliquid in secunda impositione acceptum tres sunt species: diuisione mediata. quedam enim sunt.

Equiparentie que cum suis correlatiuis proferuntur. ut similis simili similis.

Alia vero sunt relatiua dissequi parentie. que non eodem nomine cum suis correlatiuis proferuntur et talia sunt duplicia aliquid namque dicuntur.

Suprapositionis ut dominus magister: causa: pater.

Alia suppositionis ut seruus discipulus: causatum vel effectus.

Relatio duplex est,

Realis cuius ambo extrema sunt entia realia extra animam ut similitudo et equalitas in rebus ultime significatis extra animam.

Relatio rationis dicuntur cuius non ambo extrema sunt entia realia et illa est multiplex.

Aliqua enim est relatio rationis cuius non est nisi unum extremum bis sumptum ut identitas.

Aliqua vero est talis quod alterum extremum est positivum reliquum vero non ut contradictio.

Alia autem relatio rationis est quando alterum extremorum vel ambo extrema sunt entia rationis ut genus et species in logica arte.

et lxxj

Relatiua sunt duplicia scilicet

Secundū dictū sunt quęcūq; sunt referibilia ad se vel ad alia sub habitudine alicuius obliqui casus: nō curādo: an huiusmodi respectus rei significate: cōpleat aut eueniat ab extrinseco vel ab intrinseco et ista sunt relatiua cōmuniter dicta.

Relatiua scōm esse sunt vocabula ex suo modo significandi respectiua huius predicamento ad aliquid appropriato referibilia: ad se vel ad alia sub habitudine obliqui casus.

Arbor qualitatis.

Qualitas duplex.

Essētiāl' siue q̄le eñale et sub hac sp̄e cōtinem⁹ dīas eñtiales: cū suis abstractis notatiue tētis ut corporei incorporei: corpēitas,

Sed secundam speciem scilicet qualitatem accidentalem subdiuidimus in quattuor species vel quattuor gēa suba.terna.

Prima spēs est habitus. et sub hac sp̄e sūt oēs termini signēs qualitates acq̄ sitas ut sūt scie virtutes: vicia: iusticia: castitas et singula talia.

Secūda spēs est naturalis potētia vel impotētia ut pugillator: cursor. risibile: par: ipar: vir: mulier: sanguine⁹: cholericus: pituitosus melancholicus.

Tertia species passio vel passibilis qualitas: ut dīcedo: amaritudo: austeritas: calor: color: frigus et albedo.

Quarta spēs est forma et circa aliquid cōstās figura ut rectitudo: curuitas: triangulus: quadrangulum: rectum et curuū.

Arbor actionis

Actio

Simpliciter

Generatio et corruptio.

Secundum quid

Alteratio Augmētatio: diminutio: intentio: remissio.

Passio

Simplicitet passio ⁊ est effectus agentis simpliciter vt generatum corruptum.

Passio fm qd est effect⁹ agētis fm qd vt alteratū intensum: remissum: auctum: diminutum.

Situs.

Sub prima specie ponuntur hec ⁊ cōsimilia vocabula scilicet manus: pes: caput: paries: gradus: barba: digit⁹: trabs: ⁊ significat hec species rem partialem: connotando ordinationem partium ad totum ⁊ ad locum.

Secūda spēs significat rem totale partū eius ordinationem ⁊ notādo i toto ⁊ i loco. Et sub hac spē ordināda sunt hec ⁊ p̄similia vocabula. s. sedere: stare: iacere: vel vt aliis poti⁹ placet sedēs: stās: iacēs: pendens: ac cumbere vel acubitus.

Abi.

Prīa spēs pōt dici h ⁊ cōprehēdit terminos res eē in loco signantes: siue alias signantes eē in loco p̄cretiue v̄l abstractiue: p̄ modū indistinctie significātes a p̄nti loco vero vel imaginario vt sunt isti termini i domo: in ecclia: in tēplo: in vacuo: in celo.

Secunda species est alibi et continet ordinationem terminorum significantium distantiam localem a presenti loco vero vel imaginario ⁊ ista species secunda subdividitur in duas species inferiores quarum.

Prīma sibi subordinat terminos significantes distantiam localem propinquam ab aliquo loco vt circa forum: prope forum: ante edes.

Scda nō subordinat sibi terminos signantes distantiam lōginquā ab aliq loco: vt p̄ vñū miliaria: p̄ duo miliaria. p̄ tria miliaria extra ⁊ uinculā: extra celum ⁊ sic de li milibus.

Quando.

Nunc

Prima species est in qua ordinantur termini: connotantes in distantiam in tempore ut nunc: hodie: iam: modo: in die: in hora: in septimana: et similia.

Aliquando.

Secunda species est in qua ordinantur vocabula: connotantia distantiam in tpe siue propinqua siue longinqua vere vel imaginari levit ante horam: ante diem: ante annum: post annum: ante mille annos et post mille annos: ante omne tempus: et ante secula fuit deus et intelliguntur per duo hec vocabula nunc et aliquando.

Habitus.

Prima species est in qua continentur termini significantes habitus immediate adiacentes corporibus habituatibus per modum vestitionis: ut camisiatio: pyretatio: calciatio et similes.

Secunda species est in qua ordinamus terminos significantes adiacentiam eorum: que circa corpus sunt. per modum vestitionis ut tunicatio: palleatio: vel armatio esse.

Cathalogus preceptorū: patronū: familiarium ⁊ audito-
rum domini Simphoriani chamberlani Lugdunensis

Quam absq; amicorū meorū presentia esse nūq; aut de-
beam: aut velim: ipseq; sim nō in gallia aut lotharin-
gia solū in meipso: sed in amicis meis etiaz in Italia
Germania Hispania Scotia: atq; Britannia: meri-
to amicos hīc meos: istic etiā mihi adesse desidero.
Dēs quidē ingento moribusq; pbatos esse scito. Plato em̄ nos-
ter in eplis ait philosophicā cōmunionē omni alia nō solū benī-
uolētia: sed etiā necessitudine prestatiōe stabiliōeq; existere: fa-
cit ea nature vis: qđ sapiēter scribit Cicero in lilio: vt quos nun-
quā vidim⁹ quodāmodo diligam⁹. Sed vt mox veniā ad catha-
logū cūctos (vt x̄bis ficiat nri vtar) sumari amicos: ita laudatos
accipito. At si p̄prias cuiusq; laudes singulatiz narrare voluero
opus inceptauero lōge plū. Si quos p̄termisero nō eque lau-
datos proisus inuidiosus. Omnino nō absurdū fuerit: si dū ami-
cos ordine disponere tento interin cōparatiōibus oīa pturbaue-
ro: odiū p̄ beniuolētia postremo reportās. Primū inter amicos
locū preceptores a quib⁹ disciplinā habuim⁹ iure optimo sibi ven-
dicant. Nā vt primo legū plato scribit caput discipline rectā edu-
cationē dicim⁹: qđ ludētis animū in amorē precipue illius pducit
qđ in virili etate pfecte cōparata virtute operis est acturus. Et
cū vituperam⁹ aut laudam⁹ singulorū educatiōes: dicere soleam⁹
disciplinā instructū hūc esse. illū discipline expertē: quāuis caupo-
nariā ⁊ nauigādī artē ceteraq; hmōl optime caeat. Quapropt̄
insit plato qđ rectā nacti sunt disciplinā oēs ferme pbi euadūt: qđ
cōtra: improbi. Quare nulla in re disciplinā negligēda est: qđ pre-
clarissimarū rerū prima p̄statiō hoib⁹ adest. iure igit optimo p̄-
ceptores nostri primū inter amicos locū vendicarunt in humani-
tate Guido iuuenalis Joānes ferdinandus Faustus andrelin⁹
Hieronymus balbus forliniēsis. In artibus ⁊ philosophia Cor-
nellius ostendit olandinus. Joānes colar britannus. In medicis
na nicolaus de pulchro bosco belgua honoratus piquet⁹ puin-
cialis. Scdm summūq; inter amicos locū p̄oni nri iure optimo
sibi vēdicāt. Antoni⁹ de stagno Engolismēsis ecclie p̄sul: ac Lu-
gdunēsis decan⁹ dignissimus. Frāsciscus de stagno Ruthen. anti-
stes clarissimus. Stephan⁹ poncheri⁹ parisiē. ep̄s vir l̄atissim⁹
ac litteratorū amātissim⁹. Gaspar de turnone valētine. ecclie
antistes diēsisq; p̄sul dignissimus. Jacobus robert⁹ albi gen-
sis ecclie p̄sul dignissimus grece latineq; lingue eruditissimus.

Liber

Hugo de hazardis lenchorum quos tullenſes vulgo appellat comes ac preſul ⁊ doctor clariffimus. Anthonius de Caſelna u perragouſenſis eccleſie epiſ. opus litterarum ac litteratorum amantiffimus. Guichardus deleſſard epiſcopus hieropolitanus ſacrarum litterarum doctor clariffimus. Theodorus de ſancto chamundo totius ordinis diui antonii Cenobiarca. Philibertus naturelli traiectenſis eccleſie prepoſitus arhanatenſis abbas comendatarius ac philippiregis caſtelle orator ſacundiffimus. Hector dalis ſancti Iuliani briuatensis canonicus aplice ſedis pronotarius digniffimus. Jacobus de amuncuria eccleſie lugdunensis precentor digniffimus. Anthonius de albone eccleſie lugdunensis prepoſitus ⁊ inſule barbare abbas comendatarius. A. J. doctor clariffimus. Preter preceptores ⁊ patronos duo ſunt nobis amicorum genera. Alij enim conſuetudine familiares (vt ita loquar) conſabulatores atq; vltro citroq; litterarum diſciplinarumq; liberalium communicatores. Alij autem preter hec nos quandoq; legentes audierunt. In primo genere Ludouicus bologninus bononiensis orator ad chriſtianiffimum Regem. Hieronymus Papienſis ex Burgo franco oriundus diui Auguſtini canonicus regularis vnde decus doctiffimus. Franciſcus dalais chriſtianiffimi Franciſci Gallorum Regis medicus primarius. Albertus de podio ſtude ſereniffime Gallorum regine primarius. Petrus Anthonius ruſſicus Placentinus. Andreas bitellus. Petrus tremoletus. Guliermus copus. Ludouicus burgenſis. Chriſtophorus natione ligurgus eiufdem chriſtianiffimi Gallorum regis medici digniffimi Gabriel miro. Philippus laurentij. Petrus ſereniffime galloꝝ regie medici clariffimi. Fraciſcus de bobio medicine monarcha. Aloyſius de maritano regis caſtelle archiducis aſtrie medicus primarius: necnon omnigene philoſophie doctiffimus. Petrus picotus illuſtriſſime Margarete Maximilian imperatoris filie conſiliarius ac phyſicus primarius. Jacobus faber ſtapulenſis vir toto orbe famatiffimus. Ludouicus landrianus prepoſitus vicobordoni mediolanenſis. yuo de aureliaco ſancti iuſti ſacriſta. Lambertus campeſter lubicanus. Bartholomeus Caſtelli nouocomensis. Anthonius ſedellus illuſtriſſime Anne de francia medicus. Patricius eiufdem domine pariter phyſicus natione ſcotus. Iohannes de loſpital illuſtriſſimi domini de borbonio primarius phyſicus. Petrus de ſancta katearina itide domini de borbonio phyſicus. Chriſtophorus champerius frater germanus Regipare medicus. Iohannes galfredus illuſtriſſimi principis lotharingie calabruz ⁊ barrentium du

Quintus

Etſi medicus. Nicolaus de zuetern germanus. Jacobus lededelh Iſti artis
 natione ſcotus. Johannes marmellus rothomagenſis. Alco: peonredo
 laus de landa itidē rothomagenſis. Sebaſtianus copinus. Leo ctores:
 nardus ſarra valentinienſis. Michael baleorus nouarſenſis. Dio
 nyſius turſinus. Michael de capella tornacenſis. Johannes cle
 melin⁹ cardinalis alabiēſis medic⁹. Janus gril⁹ ianuēſis. Ange
 lus de ducis biſſelēſis ordiſ carmelitay de obſeruatia vicari⁹
 generalis. Johānes milor⁹ carmelita bugūd⁹. Jacob⁹ riuiriac⁹
 lugdunēſis regiſ ſecretari⁹ vir litteratiſſim⁹. Jo doc⁹ badi⁹ aſcen
 tius poeta clariſſim⁹. Johānes pinus olz philippi bero ardi au
 ditor nunc verō tholoſani parlamenti conſiliarius vir ornatiffi
 mus. Claudius claraldus lugdunēſis. Ego de hazardis nāceſi
 prepoſitus ac tullenſis archidiaconus. Johānes aloyſius craſ
 ſus calaber natione canonicus tullenſis vir litteratiſſimus. Pe
 trus liſontus lugdunenſis. Philoſophus vogeliſigena. Symphonias
 tus grignanus mantuanus ſacre theologie ac medicine doctor
 clariſſimus. Petr⁹ de tuello doctor medicus. Anthonius chabo
 retus illuſtriſſimi domini de alabieto medicus primarius vir in
 arte ſeonia doctor erudiſſimus. Andreas illuſtriſſimi ducis
 alancoti medicus primarius. Alanus varenius montalbanus
 omniſ gene philoſophie ac theologie inſtaurator clariſſim⁹. Iſos
 omnes quos enumerauimus quandoq; diuino quodam amore
 amauimus. Amori enim in omnibus ad omnia creator omnium
 magiſter omnium. Quare Dionyſius areopagita in libro de di
 uinis nominibus ex hierothei mēte iſs verbis ſignificauit. Amō
 rem ſiue diuinum/ ſiue angelicum/ ſiue ſpiritualem/ ſiue animalē/
 ſiue naturalem dixerimus/ inſituam quandam intelligamus cō
 miſcentēq; virtutem que ſuperiora quidem ad inferiora prouidē
 tiam mouet. Equalla rurfus ad ſocialem ſui inuicē communio
 nem conſiliat: ac poſtremo inferiora queq; admonet/ vt ad potio
 ra ſublimioraq; conuertantur. quare (inſit) diuinus amor nō per
 miſit regem omnium ſine generatione in ſeipſo manere. Celum
 etiam vt Plato in libro de regno inquit innatō monetur amore.
 Quare oiphens de amore dicit. Solus horum omnium tu Re
 gis habenas. Merito dici poteſt. Amori nodus perpetuus: et cor
 pula mundi: partiumq; eius imobile ſubſtentaculum: ac firmū
 totius machine fundamentum. Iſunc merito Oipheus appella
 uit. Solertem bigentium/ omnium clauē habentem. ¶ In alio
 genere: id eſt in ordine auditorum ſunt. Antonius de Caſtelnaui.
 Criſtophorus champerius frater german⁹. Johānes galfredus
 condriaceus. Simphonian⁹ trunellus. Andreas butunus gra

Ordo au
ditorum.

tiopolitanus. Petrus renardus rothomagensis. Nicolaus de
quercu flamingus. Johannes fidelis de risicho italus. Stephe-
nus de barro tullensis natione lotharingus. Benedictus curtus
lugdunensis. Anthonus toledo. Johanes de bomio ⁊ Petrus
etius frater limontenses. hij fuerunt qui aliquid ando legentes
nos audierunt. Nam alios docendo ⁊ que scimus nam parum ⁊
ipsi inuabimur. Optimum namque proficiendi genus est docere :
quod didiceris. Singulis autem diebus statutas horas litteris
dabimus: neque negotio ullo abstrahemur. Quominus aliquid
quotidie legamus. Nam si alexander in castris plurimum lecti-
tare solebat. Si cesar cum exercitu proficiscens libros scribebat.
Et augustus mutinensi bello rem tantam adortus semper tamē
in castris legere: aut scribere: quotidieque declamitare consueue-
rat. Quid poterit urbano ocio interuenire: quod nos diu prorsus
ab litterarum studiis auocet.

ERegistrum huius libri.

aa bb cc dd ee. Omnes sunt quaterni.

Impressum Lugduni per Johannem Marion. Anno domini
M. ccccxxvj. die x^o tertia mensis Junij.

de
pha
tus
rus
tes
n r
re:
ris
uid
nti-
bat.
me
re-
fua

ind

